

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

VERSLAG ONDERZOEK BEGROTINGEN GEMEENTEN 2026

Directoraat-Generaal Openbaar Bestuur en Democratische Rechtsstaat

Directie Bestuur, Financiën en Regio's

Afdeling Regelgeving, Toezicht en Monitoring

Den Haag, Februari 2026

Inhoud

Voorwoord	3
1. Samenvatting	4
2. Resultaten Begrotingsenquête 2026	8
a. Algemene vragen: vraag 1 t/m 5	8
b. Sociaal domein: vraag 6 t/m 14	20
c. Woningbouwopgave: vraag 15	32
d. Uitvoeringskracht: vraag 16 en 17	33
Bijlage 1: Vragenlijst enquêteonderzoek gemeentelijke begrotingen 2026	37
Bijlage 2: Veranderingen in vragenlijst ten opzichte van enquêteonderzoek 2025	47
Bijlage 3: Resultaten representativiteit deelname gemeenten	48

Voorwoord

In dit verslag wordt gerapporteerd over de uitkomsten van het enquêteonderzoek naar de gemeentebegrotingen 2026. Het enquêteonderzoek is sinds 2015 jaarlijks uitgevoerd en was van 2015 tot en met 2021 voornamelijk gericht op de drie decentralisaties (3D's) binnen het sociaal domein. Vanaf het jaar 2022 is de begrotingsenquête breder van opzet. Er zijn algemene vragen over de begroting opgenomen, en vragen over de Omgevingswet, het Klimaatakkoord, en de woningbouwopgave. De begrotingsenquête over 2024, 2025 en 2026 bevat daarbovenop ook vragen over de uitvoeringskracht van gemeenten, gezien de algemene krapte op de gehele arbeidsmarkt.

De begrotingsenquête vormt voor BZK een instrument om geluiden op te halen bij gemeenten en om meer kleuring en duiding te krijgen bij de beschikbare financiële datagegevens. Het kwantitatieve en langlopende karakter van de begrotingsenquête maakt het tevens mogelijk om antwoorden te vergelijken en de trend over de jaren heen inzichtelijk te maken. Ook bieden de toelichtingen die gemeenten geven bij de vragen een goed inzicht in het verhaal achter de cijfers. Zowel BZK als de provinciale toezichthouders gebruiken de antwoorden om informatie te verkrijgen over de financiële positie van gemeenten en over ontwikkelingen op beleidsterreinen die de financiële positie van gemeenten raken. Enkele resultaten van de begrotingsenquête – van vragen waar de uitkomst voldoende eenduidig was – worden ook gebruikt voor het Integraal Overzicht Financiën Gemeenten, waarmee het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) de Tweede Kamer informeert over de financiële positie van gemeenten.

Het enquêteonderzoek naar de gemeentebegrotingen 2026 is eind 2025 – begin 2026 uitgevoerd door BZK met medewerking van de provinciaal financieel toezichthouders. BZK heeft onafhankelijk onderzoeksbureau Markteffect ingeschakeld voor het programmeren van de vragenlijst en het verzorgen van een dashboard.

Dit verslag rapporteert over de uitkomsten van het onderzoek op basis van de 210 ingevulde digitale vragenlijsten. Hoofdstuk 1 bevat de samenvatting hiervan en in hoofdstuk 2 volgt een algemene conclusie.

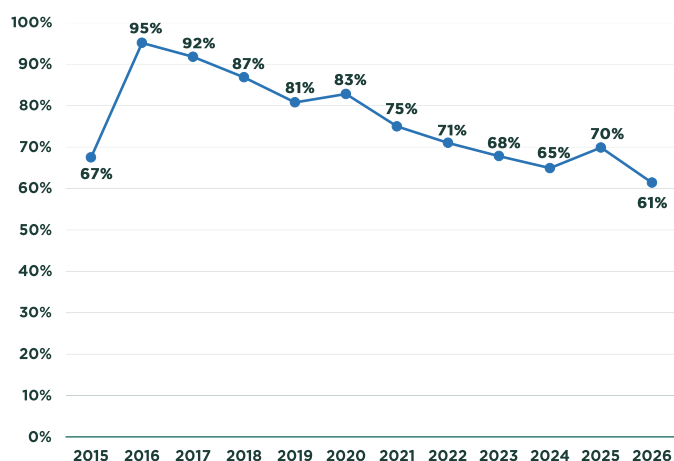
1. Samenvatting

Opzet en respons

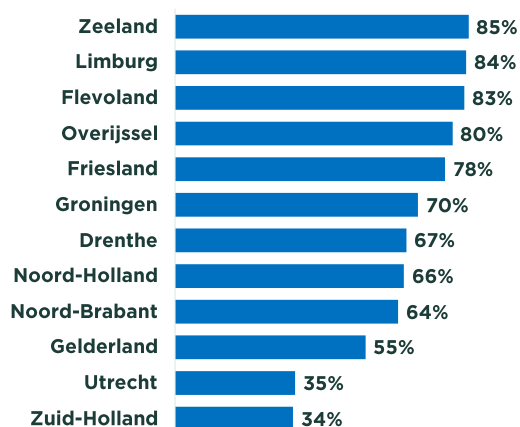
Het verslag dat voor u ligt is alweer het twaalfde onderzoek naar de gemeentebegrotingen. De begrotingsenquête is op te delen in vier onderdelen:

1. Algemene vragen over de begroting: vraag 1 t/m 5
2. Sociaal domein: vraag 6 t/m 14
3. Woningbouwopgave: vraag 15
4. Uitvoeringskracht: vraag 16 en 17

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) voerde in samenwerking met de provinciaal toezichthouders het onderzoek eind 2025 – begin 2026 uit. De communicatie met de gemeenten liep via de provinciaal toezichthouders. Van de 342 gemeenten in 2026 hebben 210 gemeenten de enquête ingevuld binnen de onderzoeksperiode (61%). Het responspercentage valt hiermee wat lager uit dan in de voorgaande jaren (zie figuur 1). Het responspercentage in 2015 was eveneens relatief lager, maar in dat meetjaar namen de provincies Flevoland, Noord-Brabant en Utrecht niet deel. De verdeling van de respons per provincie in de huidige meting is getoond in figuur 2.

Figuur 1. Respons begrotingsenquête 2015-2026

Figuur 2. Respons 2026 per provincie

Het komt voor dat een gemeente één of meerdere vragen niet heeft ingevuld. De respons per vraag kan om die reden iets afwijken en daarom wordt bij elke figuur in het rapport de exacte respons getoond (aangeduid met 'n').

Om te controleren of de respons volledig representatief is, is er gekeken naar de kenmerken en verdeling van deelnemende gemeenten en niet deelnemende gemeenten. Zo is er gekeken naar de gemeentegrootte, de sociaaleconomische structuur en de financiële positie uitgedrukt in de BBV-kengetallen (netto schuldquote gecorrigeerd voor doorgeleende gelden, solvabiliteitsratio, structurele exploitatieruimte, grondexploitatie en belastingcapaciteit).

Uit de resultaten komt als kantteekeningen naar voren dat het deelnamepercentage binnen gemeenten met 50.001 t/m 100.000 inwoners (38%) lager ligt dan binnen de andere grootteklassen, dat de gemiddelde netto schuldquote significant hoger ligt onder deelnemende gemeenten (62%) dan onder niet deelnemende gemeenten (49%) en dat het responspercentage significant hoger is in de regio (69%) dan in de Randstad (43%), hetgeen vooral te wijten is aan het relatief lage deelnamepercentage in de provincies Zuid-Holland (34%) en Utrecht (35%), waar in alle andere provincies minimaal 55% van alle gemeenten heeft deelgenomen (zie figuur 2).

Inzichten uit de begrotingsenquête 2026

1. Algemene vragen

Driekwart van de gemeenten doet ingrepen in de begroting en meerjarenraming.

Een groot aandeel gemeenten (76%) geeft aan dat er nieuwe ingrepen nodig zijn in de begroting 2026 of in de MJR. Dit is echter een iets lager aandeel gemeenten dan in de vorige enquête (2025: 80%), hetgeen volledig voortkomt uit een lager aandeel gemeenten waar ingrepen in de meerjarenraming nodig zijn.

Ingrepen in de begroting 2026 zijn vooral nodig vanwege een tekort aan inkomsten (80%) en ontwikkelingen binnen het sociaal domein (76%).

De met afstand meest gedane ingrepen om de begroting 2026 in evenwicht te krijgen, zijn het (sterker) verhogen van belastingen en/of tarieven (61%) en het bezuinigen op het eigen apparaat (48%).

De omvang van de ingrepen om de begroting 2026 in evenwicht te krijgen ligt voor het merendeel van de gemeenten (70%) tussen 1% en 5% van de begroting. Dit beeld komt overeen met dat uit 2025 en 2024, toen respectievelijk 71% en 72% van de betreffende gemeenten ingrepen moesten doen met een omvang tussen 1% en 5% om de begrotingen van die betreffende jaren in evenwicht te brengen.

Ingrepen in de meerjarenraming zijn vooral nodig vanwege ontwikkelingen in het sociaal domein (79%) en een tekort aan inkomsten (77%).

Veel gemeenten hebben op dit moment nog geen keuzes gemaakt op welke terreinen besparingen en/of inkomensverhogende maatregelen worden doorgevoerd om de MJR in evenwicht te krijgen.

Bijna een kwart van de gemeenten maakt gebruik van de door de notitie incidenteel/structureel verruimde mogelijkheid om onder voorwaarden het surplus van de algemene reserve in te zetten.

Ruim driekwart van de gemeenten maakt geen gebruik van de door de notitie incidenteel/structureel verruimde mogelijkheid om onder voorwaarden het surplus van de algemene reserve in te zetten en dat aandeel ligt iets hoger dan in 2025 (72%). Van alle gemeenten doet 17% dit niet omwille van het feit dat zij onvoldoende solvabel zijn om een surplus in te zetten.

Ruim driekwart van de gemeenten maakt geen gebruik van de door de notitie incidenteel/structureel verruimde mogelijkheid om onder voorwaarden het surplus van de algemene reserve in te zetten en dat aandeel ligt iets hoger dan in 2025 (72%).

Meer dan de helft van de gemeenten duiden ontwikkelingen binnen de jeugdzorg (86%), de lange termijn zekerheid van het Gemeentefonds (72%) en ontwikkelingen binnen de Wmo (52%) aan als onderdeel van de top-4 grootste financiële uitdagingen.

Deze top-3 is ten opzichte van vorig jaar ongewijzigd. De top-5 wordt compleet gemaakt door twee uitdagingen die in 2025 nog niet tot de top-5 behoorden, te weten kapitaallasten van investeringen (37%) en de uitvoering van de woningbouwopgave (32%).

Negen op de tien gemeenten hebben het onderhouds-(streef-)niveau van de openbare ruimte niet veranderd voor de begrotingsjaren 2026-2029.

Vorig jaar gold dat 80% van de gemeenten het onderhouds-(streef-)niveau van de openbare ruimte niet veranderd hadden voor de begrotingsjaren 2025-2028.

Meer dan negen op de tien gemeenten hebben het gewenste onderhoudsniveau van de openbare ruimte in 2025 niet gewijzigd (94%).

Voor de overige gemeenten geldt dat een iets hoger aandeel het gewenste onderhoudsniveau heeft verlaagd (3%) dan verhoogd (2%).

2. Sociaal domein

Jeugdzorg

Beperkte data en capaciteit voor analyses en bijsturen op de jeugdzorg blijkt lastig.

Een meerderheid van de gemeenten (59%) geeft aan dat zij op enkele onderdelen van de jeugdzorg onvoldoende data en/of capaciteit hebben om analyses te doen om grip te krijgen of te houden op de ontwikkelingen in de jeugdzorg. Vijf procent van de gemeenten heeft op veel onderdelen van de jeugdzorg onvoldoende data of capaciteit voor inzicht.

Ongeveer één op de vijf gemeenten (21%) geeft aan dat er voldoende instrumenten zijn om bij te sturen. Zes op de tien gemeenten hebben naar eigen zeggen op enkele onderdelen van de jeugdzorg te weinig instrumenten voorhanden om te kunnen bijsturen en circa één op de vijf gemeenten (19%) ervaart dat zij op veel onderdelen van de jeugdzorg weinig sturingsinstrumenten tot hun beschikking hebben.

Onzekerheid over het binnen het meerjarig financieel kader blijven met doorvoering van de maatregelen van de Hervormingsagenda Jeugd.

Vier op de vijf gemeenten geven aan dat het nog onzeker is of zij binnen het financieel kader kunnen blijven en 14% weet al dat dit onhaalbaar gaat zijn. Bijna de helft van de gemeenten (46%) is nog bezig met het uitwerken van (een deel van) de maatregelen van de Hervormingsagenda Jeugd.

Extra middelen jeugdzorg zijn nodig voor sluitende begroting 2026.

Het merendeel van de gemeenten (70%) geeft aan dat er zonder de extra middelen jeugdzorg geen sprake zou zijn van een sluitende begroting. Dit aandeel ligt hoger dan in de voorbije twee jaren (2025: 53%; 2024: 62%; 2023: 73%).

Bijna de helft van de gemeenten raamt de gemiddelde groeivoet ten aanzien van de lasten op Jeugd (maatwerk en voorliggend veld) in de begroting 2026 op groter dan 3%, maar maximaal 7% (48%; 2025: 47%). Minder dan één op de vijf gemeenten (18%; 2025: 24%) rekenen met een hogere groeivoet.

Als het gaat om de meerjarenraming 2027-2029 hanteren gemeenten gemiddeld een lagere jaarlijkse groeivoet. Meerdere gemeenten geven aan dat zij begroten met constante prijzen.

Wmo

De meeste gemeenten (55%) hebben voldoende data en capaciteit om grip te houden op de Wmo.

Twee op de vijf gemeenten (41%) hebben op enkele onderdelen van de Wmo onvoldoende data en/of capaciteit om inzicht te krijgen/houden op ontwikkelingen. Vier procent van de gemeenten heeft op veel onderdelen van de Wmo onvoldoende data of capaciteit voor inzicht.

Bijna twee op de vijf gemeenten (38%) geven aan dat er voldoende instrumenten zijn om bij te sturen op de Wmo. Iets minder dan de helft van de gemeenten (48%) heeft naar eigen zeggen op enkele onderdelen van de Wmo te weinig instrumenten voorhanden om te kunnen bijsturen en circa één op de zeven gemeenten (14%) ervaart dat zij op veel onderdelen van de Wmo weinig instrumenten hebben om bij te sturen.

De komende jaren significante ingrepen nodig in de Wmo.

Een grote meerderheid van de gemeenten (74%) verwacht dat in de komende jaren significante ingrepen nodig zijn vanwege een kostenstijging door ofwel prijs- of volumestijgingen in de Wmo, die hoger is dan de groei van de middelen. Dit aandeel gemeenten ligt wel iets lager dan in 2025 (84%).

Van deze groep verwacht het grootste deel (58%) dat dit komt door zowel prijs- als volumestijgingen.

Circa zes op de tien gemeenten ramen de lasten op de Wmo in de begroting 2026 met een groeivoet groter dan 3%.

Bijna de helft hanteert een groei tussen 3% en 7% ten opzichte van de begroting 2025.

3. Woningbouwopgave

Ontoereikende raming van baten en lasten voor doelstellingen, voornamelijk incidenteel.

Voor de woningbouwopgave geldt dat nog altijd maar een klein deel van de gemeenten (19%; 2025: 18%) de benodigde structurele lasten heeft geraamd die volstaan om de doelstellingen van de woningbouwopgave te realiseren. Daarnaast heeft 42% (2025: 37%) van de gemeenten alleen of overwegend incidentele lasten geraamd die volstaan voor de eerstvolgende jaren.

De overige gemeenten hebben aangegeven geen middelen beschikbaar te hebben gesteld (4%; 2025: 5%), of overwegend incidentele lasten maar wel minder dan nodig (23%; 2025: 13%) of overwegend structurele lasten maar ook minder dan nodig om de maatregelen of doelstellingen van de woningbouwopgave te kunnen realiseren (11%; 2025: 26%).

Desondanks is er opnieuw sprake van een lichte verbetering ten opzichte van het voorgaande jaar en van een forse verbetering ten opzichte van enkele jaren geleden. In totaal geeft 39% van de gemeenten aan dat zij niet voldoende lasten hebben geraamd om de doelstellingen van de woningbouwopgave te kunnen realiseren. In 2025 was dit 44%, in 2024 48% en in 2023 57%.

4. Uitvoeringskracht

Gebrek aan personele capaciteit bij gemeenten.

Circa één op de zes gemeenten (16%) geeft aan dat alle gewenste taken en ambities naar verwachting worden verwezenlijkt. Dit betekent opnieuw een verbetering ten opzichte van vorig jaar (2025: 11%; 2024: 8%).

De grootste reden voor het achterblijven van de feitelijke realisatie in 2025 ligt volgens 62% van de gemeenten aan een gebrek aan personele capaciteit binnen de eigen organisatie. Ook vorig jaar was dit het meest genoemde antwoord en in nog hogere mate (76%). Het gebrek aan personele capaciteit wordt verklaard door vooral de algemene krapte op de arbeidsmarkt en in mindere mate personeelsverloop en ziekteverzuim en uit zich in het moeilijk kunnen invullen van bestaande vacatures, een botsing tussen ambities enerzijds en de beschikbare capaciteit anderzijds, personele capaciteitstekorten en het wegvallen/missen van specifieke expertise en vaardigheden.

Zo blijkt dat 34% van de gemeenten minimaal 5% van de bezetting (in termen van FTE) niet gevuld heeft. Positief is wel dat dit aandeel de laatste jaren daalt (2025: 43%; 2024: 47%), dus de arbeidsmarkt lijkt zich voor gemeenten in positieve zin te ontwikkelen.

Naast een gebrek aan personele capaciteit binnen de eigen organisatie worden ook de afhankelijkheid van anderen (50%) en het gebrek aan expertise binnen de eigen organisatie (43%) frequent als oorzaken genoemd voor het eventuele achterblijven van de feitelijke realisatie. Thema's die nu aanvullend vaker worden genoemd dan in 2025 zijn netcongestie/de samenwerking met nutsbedrijven en stikstofproblemen.

Terreinen waarop gemeenten er niet goed in slagen om al hun taken en ambities te verwezenlijken, zijn vooral volkshuisvesting (67%), verkeer en vervoer (55%) en het sociaal domein (46%). Deze top-3 is ten opzichte van 2025 ongewijzigd.

2. Resultaten Begrotingsenquête 2026

De vragen van de begrotingsenquête zijn op te delen in vier onderdelen:

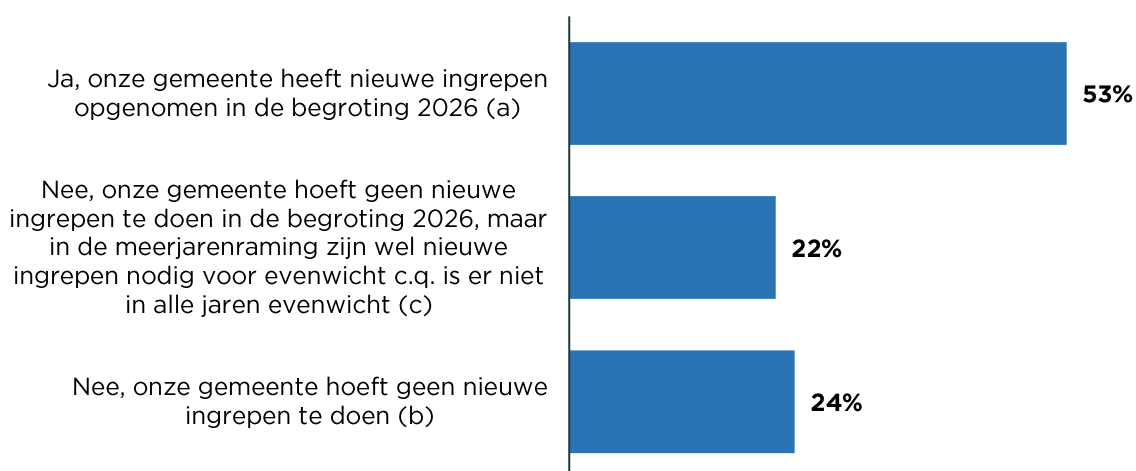
1. Algemene vragen over de begroting: vraag 1 t/m 5
2. Sociaal domein: vraag 6 t/m 14
3. Woningbouwopgave: vraag 15
4. Uitvoeringskracht: vraag 16 en 17

a. Algemene vragen: vraag 1 t/m 5

Vraag 1

Heeft uw gemeente nieuwe ingrepen moeten doen om de begroting 2026 in evenwicht te krijgen?

Basis: alle gemeenten (n=210)

Een groot aandeel gemeenten (76%) geeft aan dat er nieuwe ingrepen nodig zijn in de begroting 2026 of in de MJR. Dit is echter een iets lager aandeel gemeenten dan in de vorige enquête (2025: 80%), hetgeen volledig voortkomt uit een lager aandeel gemeenten waar ingrepen in de meerjarenraming nodig zijn.

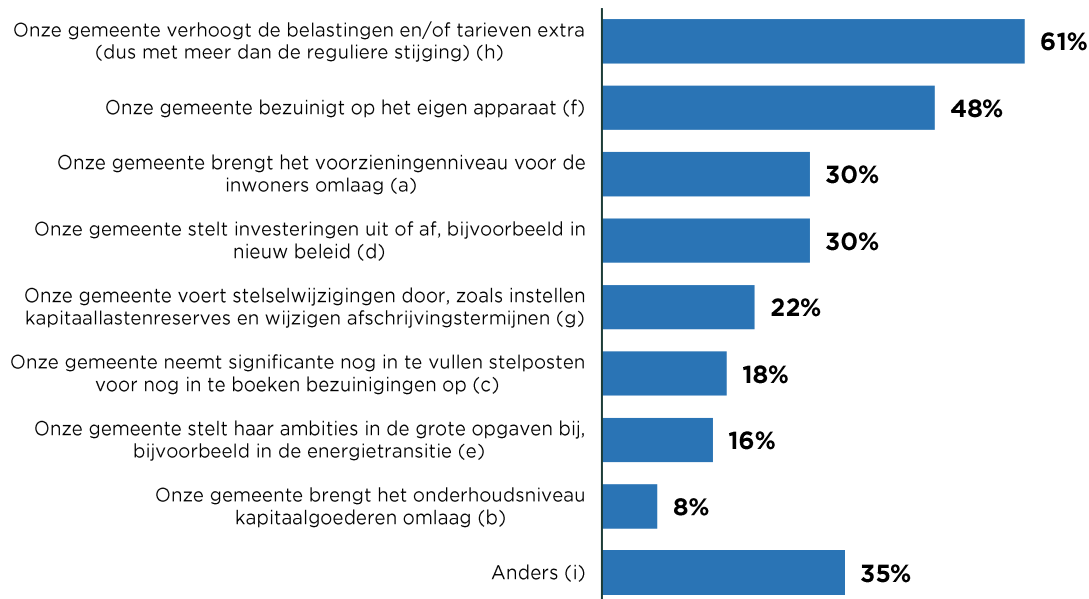
Meer dan de helft van de gemeenten (53%) geeft aan dat er nieuwe ingrepen nodig zijn in de begroting voor het lopende jaar (2025: 45%). Daarnaast geeft ruim één op de vijf gemeenten aan dat zij geen nieuwe ingrepen hoeven te doen in de begroting voor het lopende jaar, maar wel in de meerjarenraming om een evenwicht te creëren (22%; 2025: 36%).

Vervolg vragen 1b, 1c en 1d hoeven alleen beantwoord te worden als bij vraag 1 gekozen is voor antwoordkeuze a) *Ja, onze gemeente heeft nieuwe ingrepen opgenomen in de begroting 2026*.

Vraag 1b

Welke nieuwe ingreep of ingrepen heeft uw gemeente gedaan om de begroting 2026 in evenwicht te krijgen? (Meerdere antwoorden mogelijk)

Basis: gemeenten die nieuwe ingrepen hebben opgenomen in de begroting 2026 (n=114)

De met afstand meest gedane ingrepen om de begroting 2026 in evenwicht te krijgen, zijn het (sterker) verhogen van belastingen en/of tarieven (61%) en het bezuinigen op het eigen apparaat (48%).

De antwoordkeuze "Anders" (door 35% van de betreffende gemeenten geselecteerd) gaat voornamelijk gepaard met het doen van andere ingrepen (a t/m h). Uit de combinaties zijn geen duidelijke patronen te herkennen waaruit blijkt dat *anders* veelal met een ander specifieke antwoordkeuze wordt benoemd.

Overigens hebben zeven gemeenten *anders* als enige antwoordkeuze gekozen ten opzichte van de 39 keer dat *anders* in totaal is gekozen. Bij deze optie 'Anders' worden drie thema's door meerdere gemeenten genoemd: 1) er heeft een bezuinigingsronde plaatsgevonden en/of er wordt bezuinigd op subsidies en bijdragen aan derden, 2) er wordt reëler, risicovoller en/of beleidsarm begroot, ofwel er is 'lucht' uit de begroting 2026 gehaald en 3) er worden algemene reserves ingezet om de begroting 2026 sluitend te krijgen.

Toelichting op vraag 1b antwoordkeuze i

i) Anders

"Aframen stelpost coalitieakkoord."

"Aframing onderuitnutting."

"Bezuinigingen op subsidies, bijdragen aan derden, onderhoudskosten, overige kostenbesparingen."

"Doorvoeren van bezuinigingen met beleidsmaatregelen."

"Efficiencymaatregelen, bijvoorbeeld het digitaal afhandelen van eenvoudige subsidieaanvragen."

"In aanloop naar de begroting is een grondige bezuinigingsronde doorlopen. Deze zag met name toe op het op orde brengen van de eigen financiële huishouding, waarin in alle budgetten op basis van historische en actuele gegevens bijstellingen zijn gedaan."

"In de begroting 2025 zijn er al een groot aantal keuzes gemaakt om het gemeentefinanciën op orde te brengen. In de begroting 2026 zijn er aanvullende maatregelen getroffen en prioriteiten gesteld. Zo zijn onder andere in het kader van realistisch begroten onbestede budgetten ten gunste gebracht van de algemene middelen, ambities bijgesteld en hebben we kritisch gekeken naar wat we kunnen toerekenen aan de naheffing op parkeerbelasting."

"Lucht uit de begroting, bijstellen begrotingsraming n.a.v. jaarrekeningresultaten, verlaging subsidies/bijdragen en verhoging huren en pachten."

"Maatregelen Sociaal Domein: o.a. Inzetten op eigen kracht, Uitstroom uit de BUIG, Procesverbeteringen, Invoeren starttarief Wmo-taxipas, Beperken uitgaven jeugdzorg. Maatregelen Ruimtelijk domein: o.a. Kostenverhaal, Winstgevendheid grondexploitaties, Meer verkoop snippergroen en gebouwen. Maatregelen overig: o.a. Meer benutten van subsidiemogelijkheden."

"O.a door het opnemen van een stelpost voor het BCF."

"Structureel begroten van (ZEH NV) dividend wat eerst niet werd gedaan."

Algemene toelichting bij vraag 1b (hiertoe is optioneel ruimte geboden)

"De gemeente heeft een pakket aan ombuigingsmaatregelen in beeld gebracht die met name de gemeentelijke organisatie raken om 2026 en de (meerjaren)begroting sluitend te maken en de reservepositie te versterken. Als 'sluitpost' is de opbrengst onroerende zaakbelastingen bovenop het gehanteerde inflatiepercentage van 4% extra verhoogd met 5%. Om de reservepositie te versterken is aanvullend de OZB-opbrengst verhoogd met 2,5%."

"De OZB-verhoging was al voorzien bij de Perspectiefnota 2026-2029 en is definitief doorgezet bij de begroting 2026."

"De vacature organisatieadviseur is door de financiële situatie ingeleverd. De leges omgevingswet zijn verhoogd."

"Diverse structurele maatregelen met ingang van 2026. Grootste componenten betreffen beperken uitgaven Jeugd en Wmo (oplopend in de meerjarenbegroting). Overige maatregelen betreffen m.n. budgetten automatisering, communicatie, schuldhulpverlening, stelpost onvoorzien."

"Er is een beleidsarme begroting 2026."

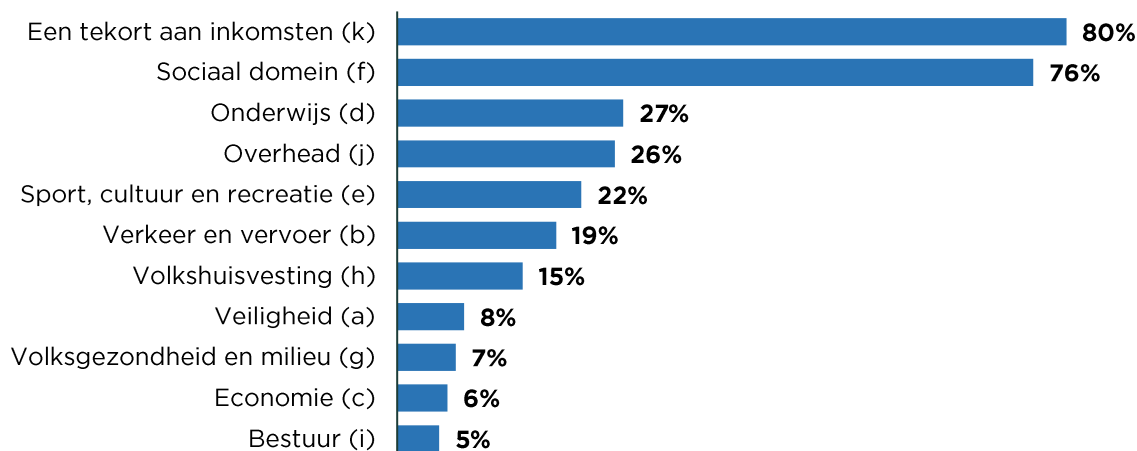
"Meer kosten toerekenen aan afvalinzameling en riolering, verhogen opbrengst toeristenbelasting en parkeergelden, invoeren van een woonforensenbelasting en verhogen kostendekking marktexploitatie en exploitatie begraafplaatsen."

"Op basis van diverse analyses heeft onze gemeente voor 2026 de ramingen van de belastinginkomsten (dividend-, forensen-, toeristen- en de onroerende zaken belasting) verhoogd naar een realistisch niveau. Dit geldt ook voor de rijksinkomsten via de algemene uitkering. Daarnaast is de raming voor de verwachte dividendinkomsten bijgesteld. Tot slot is de stelpost onvoorzien structureel geschrapt en zijn meerdere bedrijfsvoering stelposten verlaagd of geschrapt."

"Stelposten hebben vooral betrekking op Jeugdzorg en Wmo. Enkele (kleinere) investeringen worden uitgesteld. M.b.t. belastingen: De toeristenbelasting wordt extra verhoogd. En bestemmingsreserves gevormd om t.z.t. op terug te kunnen vallen voor dekking van kapitaallasten."

Vraag 1c

Bij welk(e) beleidsterrein(en) ligt de oorzaak (zoals lastenstijging en/of lagere baten) dat het voor uw gemeente nodig is om ingrepen te doen in de begroting 2026? (Meerdere antwoorden mogelijk)
Basis: gemeenten die nieuwe ingrepen hebben opgenomen in de begroting 2026 (n=113)

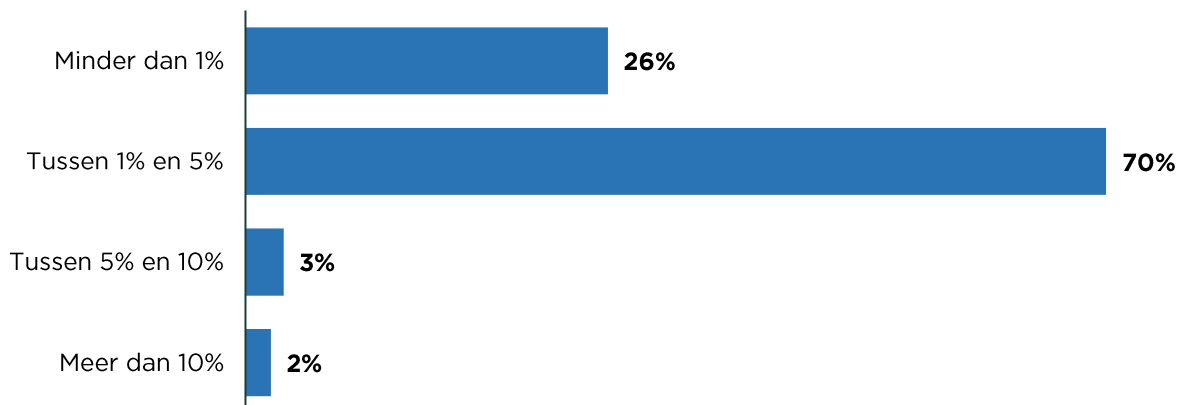

De met afstand meest genoemde oorzaken voor het doen van nieuwe ingrepen in de begroting 2026 zijn een tekort aan inkomsten (80% van de betreffende 113 gemeenten) en het sociaal domein (76%).

Er is tevens gekeken naar de combinaties van antwoordkeuzes. Zo worden het sociaal domein en een tekort aan inkomsten vaak samen benoemd, namelijk 67 keer. De combinatie sociaal domein, een tekort aan inkomsten en overhead komt bij 23 gemeenten terug. Tot slot zijn er twee gemeenten die elke antwoordkeuze hebben gekozen (a t/m k).

Vraag 1d

In geval uw gemeente nieuwe ingrepen doet om de begroting 2026 in evenwicht te krijgen: wat is globaal de financiële omvang van de ingrepen als percentage van de begroting?
Basis: gemeenten die nieuwe ingrepen hebben opgenomen in de begroting 2026 (n=113)

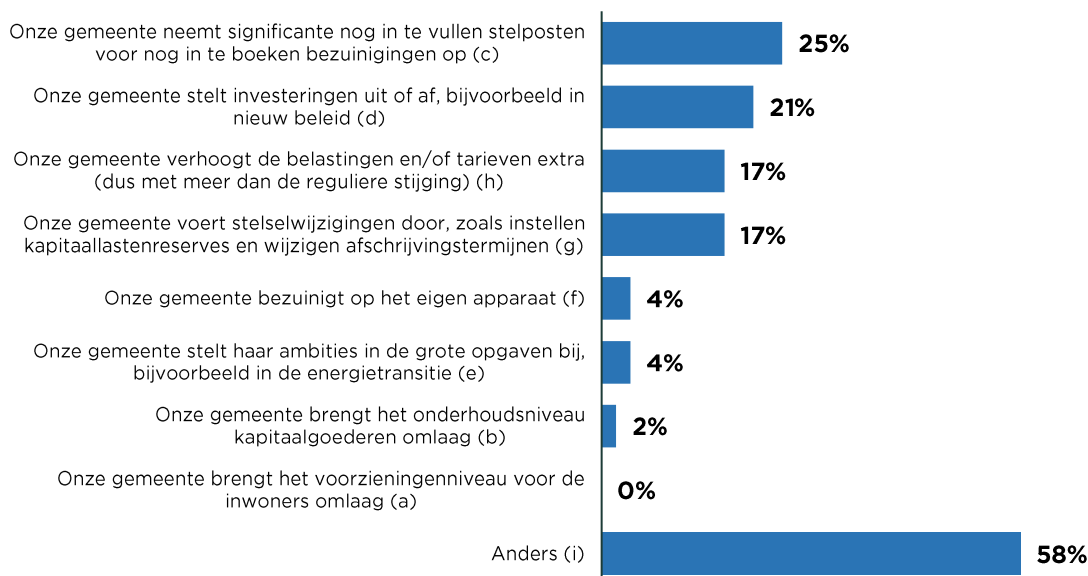
De omvang van de ingrepen om de begroting 2026 in evenwicht te krijgen ligt voor het merendeel van de gemeenten (70%) tussen 1% en 5% van de begroting. Dit beeld komt overeen met dat uit 2025 en 2024, toen respectievelijk 71% en 72% van de betreffende gemeenten ingrepen moesten doen met een omvang tussen 1% en 5% om de begrotingen van die betreffende jaren in evenwicht te brengen.

Vervolgvragen 1e, 1f en 1g hoeven alleen beantwoord te worden als bij vraag 1 gekozen is voor antwoordkeuze c) *Nee, onze gemeente hoeft geen nieuwe ingrepen te doen in de begroting 2026, maar in de meerjarenraming zijn wel ingrepen nodig voor evenwicht c.q. is er niet in alle jaren evenwicht.*

Vraag 1e

Welke nieuwe ingreep of ingrepen heeft uw gemeente gedaan om de meerjarenraming 2027-2029 in evenwicht te krijgen? (Meerdere antwoorden mogelijk)

Basis: gemeenten die geen nieuwe ingrepen hebben hoeven doen in de begroting 2026, maar wel in de meerjarenraming (n=48)

Om de meerjarenraming 2027-2029 sluitend te krijgen, lijken gemeenten voornamelijk andere ingrepen te hebben gedaan dan de antwoordopties die op voorhand zijn aangeboden (58%).

Echter: de meeste gemeenten die tot deze categorie behoren, geven aan dat pas op een later moment over ombuigingen wordt besloten om de meerjarenraming 2027-2029 in evenwicht te krijgen.

Toelichting op vraag 1e antwoordkeuze i

j) Anders

"Algemene reserve inzet structureel 10% regel in 2027. De jaren 2028 en 2029 laten vooralsnog een negatief saldo zien."

"De jaren 2028 en 2029 worden bewust niet sluitend gepresenteerd. Er worden dus geen ingrepen gedaan terwijl de begroting niet in alle jaren sluitend is (2026 en 2027 zijn sluitend, 2028 en 2029 niet)."

"De tekorten worden vooral veroorzaakt door onzekerheid over compensatie van kosten voor de Jeugd en spelen in 2028/2029. Voor ingrijpende maatregelen wordt afgewacht hoe de ontwikkelingen op dit vlak uitpakken."

"Er heeft nog geen besluitvorming plaatsgevonden over de maatregelen 2028 en verder. Dit wordt overgelaten aan het volgende college en de nieuwe raad. Wel zijn mogelijke ombuigingsmaatregelen geschetst, in de categorieën zoals hierboven genoemd."

"In het voorjaar 2026 behandelt de gemeenteraad een 'Perspectiefnota'. Hierin wordt naast de financiële consequenties van beleidsontwikkelingen en noodzakelijke maatregelen voor de periode 2027-2029 ook in hoofdlijnen een perspectief geschetst voor de periode 2030-2036."

"Onze gemeente heeft een sluitende begroting voor de jaren 2026 en 2027. Vanaf 2028 is dat niet meer het geval. Met de programmabegroting 2027 worden voorstellen gedaan om tot een meerjarig sluitende begroting te komen. Dan zijn ook de uitkomsten van het onderzoek naar de stille lasten bekend. Om het jaar 2027 ook positief te laten zijn, is vooruitlopend hierop in 2026 de toeristen- en forensenbelasting verhoogd en ca. 50% op de inflatiecorrectie 2026 bezuinigd."

Algemene toelichting bij vraag 1e (hertoe is optioneel ruimte geboden)

"2027 is vooralsnog nog licht positief en dus zijn er geen ingrepen gedaan."

"Ambities worden uitgesteld."

"In verband met de onzekerheden rond het rijksbeleid grijpt het college niet nu al in op het voorzieningenniveau of de hoogte van de OZB."

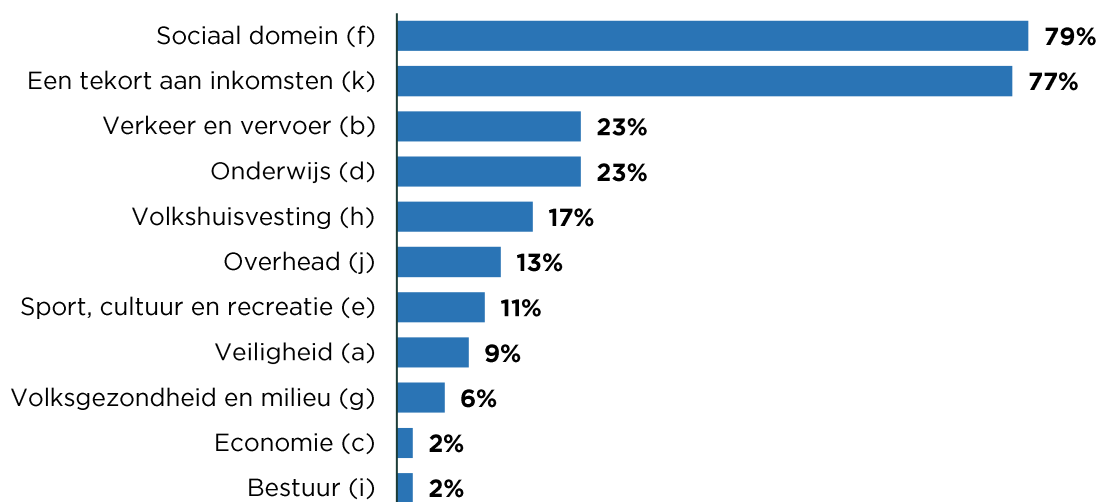
"Stelselwijzigingen: dit zijn we in de toekomst van plan. Belastingen: betreft voornamelijk toeristenbelasting."

"Vanaf 2028 is sprake van een tekort. In de begroting zijn de eerste jaren investeringen opgenomen in preventieve maatregelen die later structurele besparingen moeten opleveren."

Vraag 1f

Bij welk(e) beleidsterrein(en) ligt de oorzaak (zoals lastenstijging en/of lagere baten) dat het voor uw gemeente nodig is om ingrepen te doen in de meerjarenraming 2027-2029? (Meerdere antwoorden mogelijk)

Basis: gemeenten die geen nieuwe ingrepen hebben hoeven doen in de begroting 2026, maar wel in de meerjarenraming (n=47)

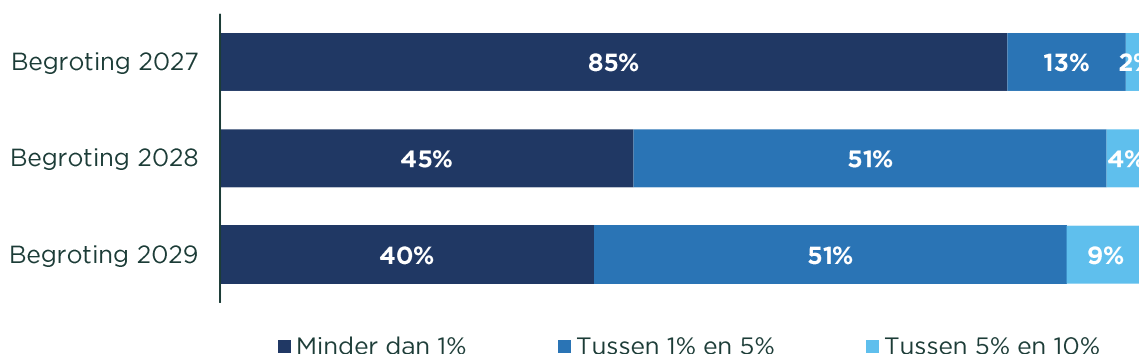
Bij het doen van ingrepen in de meerjarenraming ligt de oorzaak voor de meeste gemeenten bij het sociaal domein (79%) en/of een tekort aan inkomsten (77%).

Een tekort aan inkomsten is door acht gemeenten als enige antwoordoptie gekozen en het sociaal domein door vier gemeenten. Eén gemeenten heeft alle antwoordopties (a t/m j) ingevuld.

Vraag 1g

In geval uw gemeente nieuwe ingrepen doet om de meerjarenraming 2027-2029 in evenwicht te krijgen: wat is globaal de financiële omvang van de ingrepen als percentage van de begroting?

Basis: gemeenten die geen nieuwe ingrepen hebben hoeven doen in de begroting 2026, maar wel in de meerjarenraming (n=47)

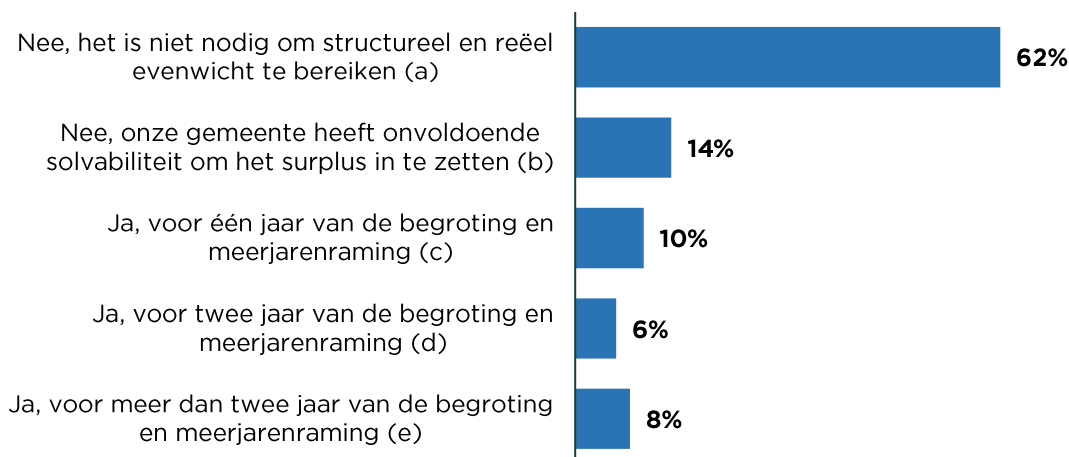

Op basis van 47 gemeenten blijkt dat de ingrepen in de meerjarenraming procentueel groter worden naarmate verder naar de toekomst wordt gekeken. Een ruime meerderheid (85%) van de gemeenten die ingrepen doen om de meerjarenraming in evenwicht te krijgen, geeft aan dat de financiële omvang daarvan in 2027 minder dan 1% van de begroting bedraagt. Voor de begroting in 2028 en 2029 gaat het in meerderheid om ingrepen ter grootte van 1% van de begroting of (veel) meer. Voor geen enkele gemeente geldt dat de omvang van de ingrepen voor een bepaald jaar meer dan 10% van de begroting bedraagt.

Vraag 2

Maakt uw gemeente gebruik van de door de notitie incidenteel/structureel verruimde mogelijkheid om onder voorwaarden het surplus van de algemene reserve in te zetten?

Basis: alle gemeenten (n=210)

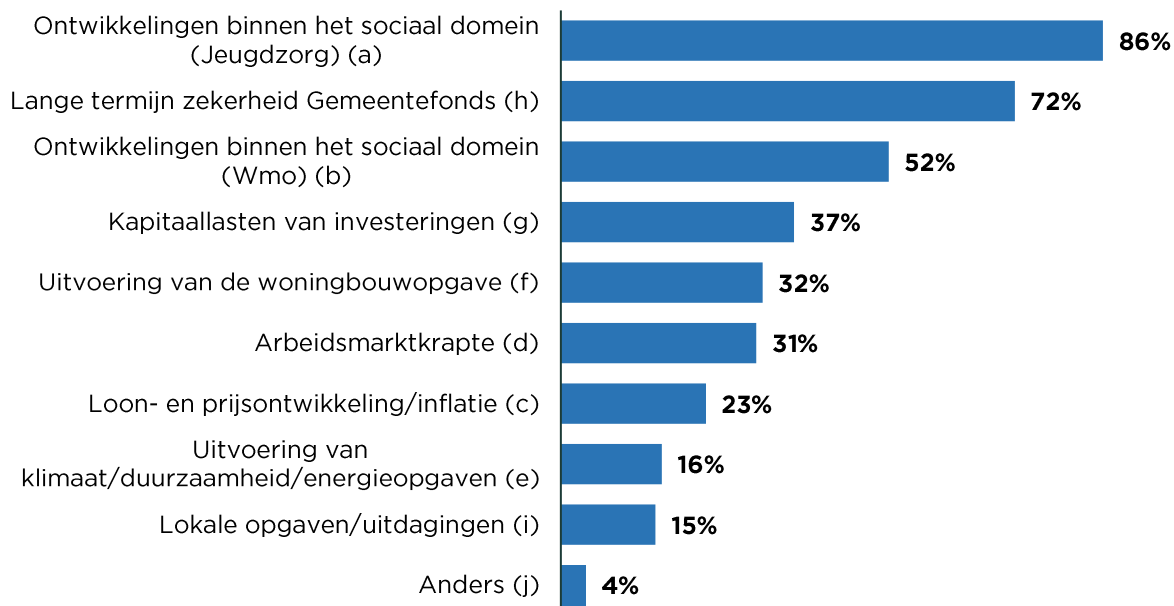

Ruim driekwart van de gemeenten maakt geen gebruik van de door de notitie incidenteel/structureel verruimde mogelijkheid om onder voorwaarden het surplus van de algemene reserve in te zetten (76%; 2025: 72%). Ongeveer één op de zeven gemeenten (14%) doen dit niet omdat zij onvoldoende solvabel zijn om een surplus in te zetten (2025: 17%).

Vraag 3

Kunt u aangeven wat de komende jaren de vier grootste financiële uitdagingen worden voor uw gemeente? (Maximaal vier antwoorden mogelijk)

Basis: alle gemeenten (n=210)

De drie vaakst genoemde financiële uitdagingen voor gemeenten zijn de ontwikkelingen binnen het sociaal domein en dan specifiek de jeugdzorg (genoemd door 86% van alle gemeenten), de lange termijn zekerheid van het Gemeentefonds (72%) en de ontwikkelingen binnen het sociaal domein en dan specifiek de Wmo (52%). Deze top-3 is ten opzichte van vorig jaar ongewijzigd.

De top-5 wordt compleet gemaakt door twee uitdagingen die in 2025 nog niet tot de top-5 behoorden, te weten kapitaallasten van investeringen (37%) en de uitvoering van de woningbouwopgave (32%).

Vier procent van de gemeenten geeft aan dat andere ontwikkelingen tot de grootste financiële uitdagingen leiden. Hiertoe behoren de toename van personeelskosten, onderwijshuisvesting, een gemeentelijke herindeling, een schaalprong bij groeiende gemeenten, onzekerheid ten aanzien van rentestijgingen en de invloed van inflatie op gemeenschappelijke regelingen en verbonden partijen.

Toelichting op vraag 3 antwoordkeuze a

a) Ontwikkelingen binnen het sociaal domein (Jeugdzorg)

"De afgelopen jaren is een flinke stijging waarneembaar van de kosten van de niet vrij-toegankelijke zorg. Hier maken we jaarlijks een prognose om alles goed te kunnen monitoren. De stijging van de afgelopen jaren zorgt daarom voor een financiële uitdaging."

"De compensatie in het gemeentefonds is nog altijd lager dan de werkelijke kosten voor Wmo en jeugdzorg. Dit tekort wordt elk jaar nog groter door onvoldoende toekenning van indexatie voor kostenstijgingen."

"De complexe jeugdzorg, dus de echt dure cliënten."

"De kosten in de Jeugdzorg zijn in 3 jaar tijd met ca € 5 miljoen gestegen op een begroting van circa € 110 miljoen".

"De onzekerheid in inkomsten vanaf 2028 en de stijgende kosten i.r.t. de Hervormingsagenda."

"De kostenontwikkeling houdt geen gelijke tred met de AU GF voor de langere termijn. Er is een lokaal onderzoek gedaan en een plan van aanpak is gemaakt en wordt ingezet. De eerste positieve resultaten tekenen zich af, maar er moet nog een hoop gedaan worden."

"Open einde regeling, dus moeilijk op te sturen."

"Uitdagingen bij jeugdzorg liggen op het gebied van de nieuwe inkoopstelsels (hogere prijzen), stijgende kosten en de grip op instroom."

Toelichting op vraag 3 antwoordkeuze h

h) Lange termijn zekerheid Gemeentefonds

"De impact rondom de SISA-regelingen die in het Gemeentefonds gaan vallen en eventueel het korten van gelden."

"De korting (ravijnjaren) die is toegepast bij overgang naar de BBP systematiek. Daarnaast vindt er geen nacalculatie plaats op inflatie en lonen binnen het gemeentefonds. De ramingen CPB zijn te laag gebleken en hierdoor groeit het gat in het gemeentefonds jaarlijks."

"De korting in het gemeentefonds raakt onze heringedeelde gemeente fors. Daarnaast is er sprake van forse fluctuaties in het gemeentefonds. Dit maakt het lastig om beleidskeuzes te maken, zonder dat er afbreuk wordt gedaan aan hetgeen is opgebouwd."

"Door de terugval in 2028 zijn we genoodzaakt geweest andere keuzes te maken, waaronder uitstellen van beleid, bezuiniging op organisatie en verhogen belastingen. De schommelingen en wispelturigheid van de landelijke overheid maakt het lastig structureel te sturen."

"Het gemeentefonds is zeer instabiel door politieke keuzes en onvoorspelbare maatstaven."

"Het gemeentefonds vormt een aanzienlijk deel van onze inkomsten. Fluctuaties daarin zijn direct merkbaar in onze begroting."

"Het ravijnjaar 2026 is op basis van de septembercirculaire 2025 doorgeschoven naar 2028, wat een grote financiële meerjarige uitdaging geeft voor onze gemeente. Als we voor de langere termijn zekerheid hebben met betrekking tot de middelen die we gaan ontvangen van het Rijk, schept dit een duidelijke verwachting voor het ambtelijk apparaat als voor onze gemeenteraad. Doordat de verkiezingen net achter de rug zijn, verwachten we hierover voorlopig nog geen nieuwe ontwikkelingen."

"Onzekerheid over te verwachten structurele inkomsten voor de jaren 2028-2029."

Toelichting op vraag 3 antwoordkeuze b

b) Ontwikkelingen binnen het sociaal domein (Wmo)

"Al sinds 2023 hebben we een taakstelling opgenomen voor het sociaal domein. We zetten in op allerlei maatregelen, maar gezien de groeiende doelgroep en complexiteit en de steeds minder wordende middelen van het Rijk wordt het steeds uitdagender om de gaten te dichten."

"De gemeente heeft te maken met een dubbele vergrijzing (babyboom), waardoor benodigde ondersteuning groter wordt en de kosten stijgen."

"De OVA -indexatie sluit niet aan bij de indexatie in het gemeentefonds, waardoor tekorten oplopen."

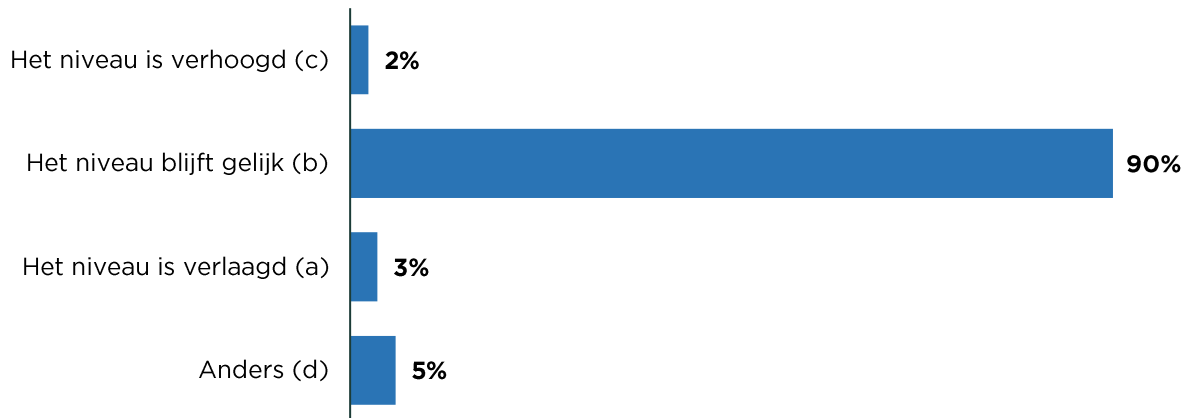
"Dubbele vergrijzing, minder mantelzorgers beschikbaar, prijsstijgingen als gevolg van inflatie en loonontwikkelingen etc. zorgen voor zowel een prijsstijging als voor volumestijgingen op alle Wmo-onderdelen zoals huishoudelijke hulp, woningaanpassingen, individuele begeleiding, dagbesteding, beschermd wonen, maatschappelijke opvang, etc."

"Open-einde regelingen met binnen de bestaande wetgeving geen mogelijkheden om beheersmaatregelen te treffen."

Vraag 4

Verandert uw gemeente voor de begrotingsjaren 2026-2029 het onderhouds-(streef-)niveau van de openbare ruimte (wegen, water, groen, gebouwen)?

Basis: alle gemeenten (n=210)

Negen op de tien gemeenten hebben het onderhouds-(streef-)niveau van de openbare ruimte niet veranderd voor de begrotingsjaren 2026-2029.

Vijf procent valt in de categorie 'Anders'. In het tekstvak hieronder wordt integraal weergegeven wat deze gemeenten aanduiden.

Toelichting op vraag 4 antwoordkeuze d

d) Anders

"Blijft gelijk, maar is in het verleden al verlaagd."

"De streefwaarde verandert niet. We willen beter presteren binnen de bandbreedte van de streefwaarde."

"De uitwerking vindt plaats in de beheerplannen 2026 (worden dit jaar door het college vastgesteld)."

"Het niveau blijft overwegend gelijk, maar wel met extra investeringen in onderhoud groen."

"Het niveau is gedeeltelijk verlaagd, maar niet drastisch."

"Het niveau is op onderdelen verhoogd."

"Het onderhoudsniveau voor de openbare ruimte is vanuit verschillende kwaliteitsniveaus opnieuw bepaald. Grosso modo blijft het onderhoudsniveau op peil, maar wel tegen hogere kosten. De gemeenteraad heeft in de vergadering van 15 december 2025 het kwaliteitsniveau voor het onderhoud van de openbare ruimte opnieuw vastgesteld en er is een toekomstgerichte en duurzame keuze gemaakt. Met het gekozen scenario voldoet het beheer en onderhoud van de openbare ruimte aan de onderhoudsnormen."

"Vanaf 2029 hebben we geen sluitende meerjarenbegroting. We kijken naar mogelijkheden om de kosten te verlagen, o.a. op het gebied van onderhoud openbare ruimte. Welke maatregelen we daadwerkelijk gaan inzetten moet op een later moment door de raad worden besloten."

"Voor de jaren 2026 en 2027 nog niet. Voor de jaren vanaf 2028 nog ongewis."

"Waarschijnlijk verlaging van het niveau, maar besluitvorming loopt nog."

Gemeenten die het onderhouds-(streef-)niveau van de openbare ruimte voor de begrotingsjaren 2026-2029 hebben verlaagd, noemen maatregelen die betrekking hebben op wegen, (minder) dagelijks beheer en de beeldkwaliteit van de openbare ruimte.

Toelichting op vraag 4b, voor gemeenten die het onderhouds-(streef-)niveau hebben verlaagd

"Het onderhoudsniveau in de openbare ruimte is op onderdelen verlaagd vanaf 2026 voor een bedrag van € 285.000 structureel (begroting 2025-2028). Dit is deels teruggedraaid (begroting 2026-2029) voor het stadscentrum en stadspark."

"Het onderhoudsniveau op wegen buiten het centrum is verlaagd van B naar C."

"Minder dagelijks beheer."

"Onze gemeente heeft een zeer hoog kwaliteitsniveau en er wordt nu meer gedifferentieerd om kosten te besparen, tegelijkertijd ook vaak passender voor biodiversiteitsdoelen."

"Verlagen onderhoudsniveau."

"Verlaging onderhoudsniveau (waarbij wel een verhoogd risico op claims komt te liggen)."

"We verlagen de beeldkwaliteit in de openbare ruimte."

Gemeenten die het onderhouds-(streef-)niveau van de openbare ruimte voor de begrotingsjaren 2026-2029 juist hebben verhoogd, geven vooral aan dat dit gericht is op groenonderhoud.

Toelichting op vraag 4b, voor gemeenten die het onderhouds-(streef-)niveau hebben verhoogd

"Bij het nieuwe Groenplan is het niveau verhoogd. Bij het doorvoeren van bezuinigingen is het niveau een aantal jaren terug verlaagd. We brengen dit nu terug op het oorspronkelijke niveau."

"Er staan forse investeringen in groen op de planning."

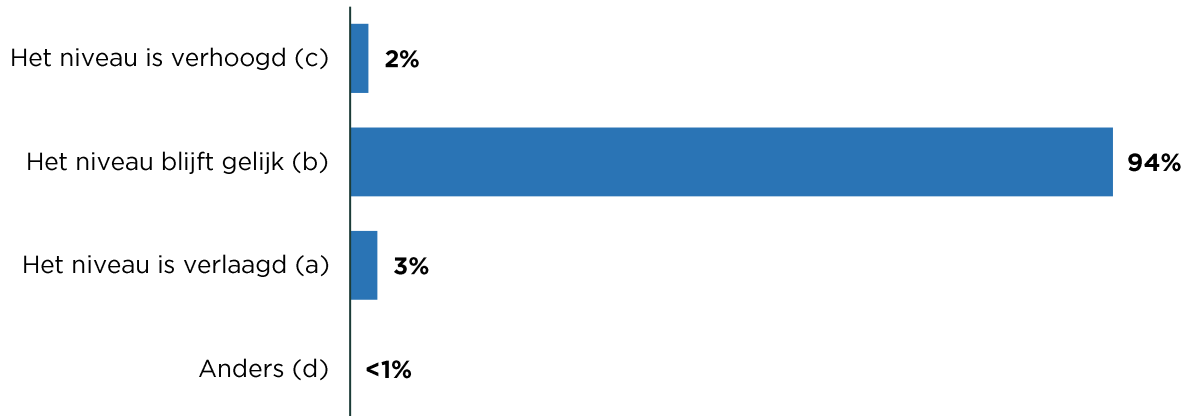
"Het onderhoud aan sloten en bomen vraagt meer middelen vanwege klimaatverandering (droogte)."

"Vanaf 2026 is er extra budget beschikbaar voor het verhogen van het onderhoudsniveau in het centrum. De overige openbare ruimte blijft op hetzelfde niveau, overeenkomstig het kader van de nota kapitaalgoederen."

Vraag 5

Heeft uw gemeente in 2025 het gewenste onderhoudsniveau van de openbare ruimte (wegen, water, groen, gebouwen) gewijzigd, en heeft dit geleid tot een gewijzigd niveau van onderhoudslasten?

Basis: alle gemeenten (n=210)

Meer dan negen op de tien gemeenten hebben het gewenste onderhoudsniveau van de openbare ruimte in 2025 niet gewijzigd (94%). Voor de overige gemeenten geldt dat een iets hoger aandeel het gewenste onderhoudsniveau heeft verlaagd (3%) dan verhoogd (2%).

Meerdere gemeenten die het gewenste onderhoudsniveau van de openbare ruimte in 2025 hebben verlaagd, geven aan dat het gaat om het verlagen van onderhoudsniveau A naar B. Andere concrete maatregelen die worden genoemd, zijn het stoppen met schapenbegrazing, minder blad opruimen, minder vaak maaien, onderhoudsarm groen en het verminderen van het aantal afvalvakken in de openbare ruimte. De meeste gemeenten die het gewenste onderhoudsniveau van de openbare ruimte in 2025 hebben verlaagd, geven aan dat dit heeft geleid tot een daling van onderhoudslasten. Een enkele gemeente geeft te kennen dat de maatregel heeft geleid tot een minder sterke stijging in onderhoudslasten.

Gemeenten die het gewenste onderhoudsniveau van de openbare ruimte in 2025 hebben verhoogd, hebben uiteenlopende maatregelen genomen: niveauherstel van bermonderhoud, de opname van onderhoud voor civiele kunstwerken, een normverhoging bij toegepaste materialen voor het onderhoudsniveau en een hoger niveau bij een nieuw Groenplan. Deze verhoging van het onderhoudsniveau vertaalde zich in alle gemeenten in (ingecalculeerde) hogere onderhoudslasten.

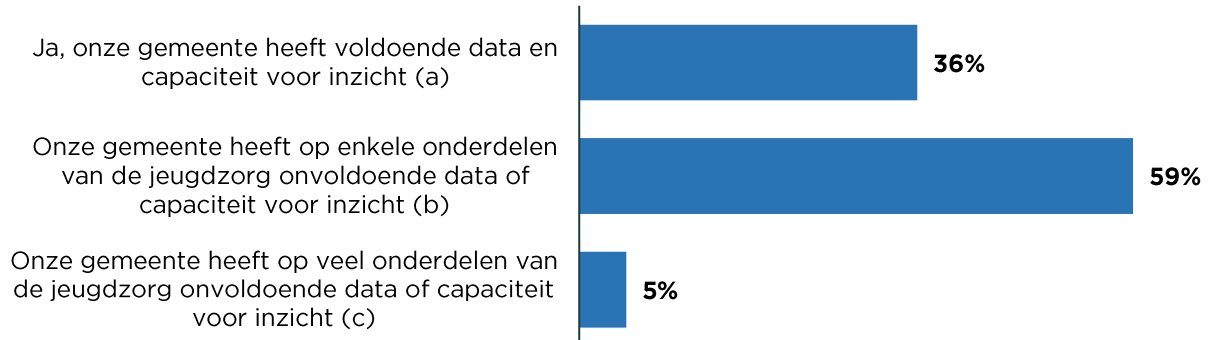
Eén gemeente maakt gebruik van de optie 'Anders'. Deze gemeente geeft aan dat zij de streefwaarde in 2025 niet hebben veranderd, maar dat zij wel beter willen presteren binnen de bandbreedte van deze streefwaarde.

b. Sociaal domein: vraag 6 t/m 14

Vraag 6

Heeft uw gemeente voldoende **data en capaciteit** om analyses te doen om grip te krijgen/houden op de ontwikkelingen in de jeugdzorg?

Basis: alle gemeenten (n=210)

Een meerderheid van de gemeenten (59%) geeft aan dat zij op enkele onderdelen van de jeugdzorg onvoldoende data en/of capaciteit hebben om analyses te doen om grip te krijgen of te houden op de ontwikkelingen in de jeugdzorg. Vijf procent van de gemeenten heeft op veel onderdelen van de jeugdzorg onvoldoende data of capaciteit voor inzicht.

Issues waar gemeenten vooral mee te maken hebben, zijn onvoldoende data-analysecapaciteit, een gebrek aan inzicht in de (omvang van de) zorgvraag, nadelige kanten van regionale samenwerking en externe data (evenals vorig jaar wordt genoemd dat de informatie die externe partijen verzamelen vaak onvolledig is, hetgeen het lastiger maakt om grip te krijgen), de complexiteit van jeugdzorgsystemen, de kwaliteit van zorgmonitoring, een gebrek aan lokale data en de beperkte capaciteit van preventieve zorg.

De belangrijkste hindernissen zijn, op volgorde van de mate waarin deze zijn genoemd, 1) onvoldoende data en inzicht, 2) een gebrek aan capaciteit en middelen, 3) de afhankelijkheid van externe partijen, 4) onzekerheid in beleidsvoering, 5) de complexiteit van jeugdzorg 6) beperkte samenwerking en afstemming.

Toelichting op vraag 6 antwoordkeuze b:

- b) Onze gemeente heeft op enkele onderdelen van het sociaal domein onvoldoende data of capaciteit voor inzicht

"Binnen onze gemeente is er voldoende capaciteit om inzicht te krijgen in de ontwikkelingen die spelen in de jeugdzorg, maar missen we soms nog data. Met name waar het de hervormingsagenda betreft. Bijvoorbeeld financiële gegevens, wat betekenen de maatregelen voor specifiek onze gemeente."

"De belangrijkste data is er en is ook ontsloten via onder andere dashboards. Er is onvoldoende capaciteit bij verschillende teams om alle data en dashboards door te ontwikkelen tot volledig dekkende stuurinformatie."

"Onze gemeente heeft de eigen data en capaciteit voor inzicht wel op orde, maar de data om mee te kunnen vergelijken (op landelijk, regionaal en lokaal niveau) is alleen beschikbaar op een hoog abstractieniveau. Ook is het vergelijk tussen onze uitgaven/cliënteniveau en de inkomsten vanuit het Rijk niet goed te maken, omdat er geen specificering is van de inkomsten."

"Via de Power BI Tool van het SOJ is voldoende data beschikbaar. Momenteel is er een vacature voor een dataspecialist. Dus de capaciteit is dus op dit moment wel onvoldoende."

Toelichting op vraag 6 antwoordkeuze c

- c) Onze gemeente heeft op veel onderdelen van het sociaal domein onvoldoende data of capaciteit voor inzicht

"Data is in beperkte mate rechtstreeks inzichtelijk via de regionale portal. Op verzoek bij de regio kan inmiddels gemeentespecifieke detaildata worden opgevraagd, echter ontbreekt de capaciteit om deze data te ontsluiten."

"Het dashboard (sturingsinformatie) voor het sociaal domein is in ontwikkeling."

"Het gebruik van data op financieel gebied is beleidsmatig al een aantal jaren lastig te realiseren en te ordenen. Wisselingen van grootboeknummers (taakvelden) en een nieuwe inkoop op jeugd en Wmo zijn hiervan de oorzaak, waardoor er per grootboeknummer moeilijk betrouwbare data over meer jaren terug te zien is. We zijn bezig om data meer pro actief op te halen en te gebruiken sinds we hieraan prioriteit hebben gegeven binnen ons beleidsteam breed."

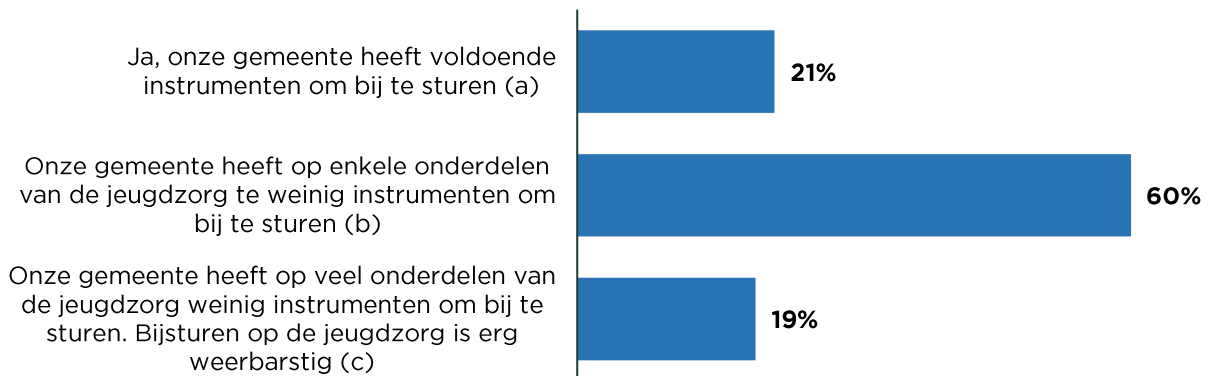
"Voor inzicht in kosten wordt gebruik gemaakt van een prognosemodel met (volume)voorspellingen op basis van ontwikkeling van indicaties en voorzieningen per productgroep, waarbij regelmatig de beperkingen worden ervaren van het feit dat we niet beschikken over een cliëntvolgsysteem en de verbinding tussen cijfers en ervaringen in de toegang moeilijk te leggen is. Het prognosemodel is een vertalingsinstrument van het bronsysteem Zorgned."

"Wij hebben op veel onderdelen voldoende data, vooral regionaal. Door gebrek aan capaciteit kunnen we data niet effectief verwerken en inzetten, waardoor we onvoldoende grip houden."

Vraag 6d

Heeft uw gemeente voldoende **instrumenten** om bij te kunnen sturen op de jeugdzorg?

Basis: alle gemeenten (n=210)

Via vraag 6 is onderzocht of de gemeenten voldoende data en capaciteit hebben om inzicht te krijgen in ontwikkelingen in de jeugdzorg. Bij vraag 6d gaat het om het beschikbaar hebben van voldoende instrumenten om vervolgens bij te kunnen sturen als blijkt dat de ontwikkelingen in negatieve zin afwijken van de doelen.

Ongeveer één op de vijf gemeenten (21%) geeft aan dat er voldoende instrumenten zijn om bij te sturen. Zes op de tien gemeenten hebben naar eigen zeggen op enkele onderdelen van de jeugdzorg te weinig instrumenten voorhanden om te kunnen bijsturen en circa één op de vijf gemeenten (19%) ervaart dat zij op veel onderdelen van de jeugdzorg weinig sturingsinstrumenten ter beschikking hebben.

Zaken waarop gemeenten naar eigen zeggen (te) weinig tot geen invloed kunnen uitoefenen, zijn de beperkte invloed op de instroom, de rol van huisartsen en verwijzers, de vraag naar specialistische jeugdzorg, contractmanagement en inkoop, open eind regelingen, aandacht voor preventie en vroegsignalering en maatwerkvoorzieningen.

De belangrijkste hindernissen in de ogen van gemeenten zijn, op volgorde van de mate waarin deze zijn genoemd, 1) de afhankelijkheid van externe partijen, 2) beperkte sturingsmogelijkheden die de gemeente heeft, 3) complexiteit van wetgeving, 4) onvoldoende middelen en capaciteit, 5) een gebrek aan inzicht en data (in lijn met vraag 6) en 6) de grilligheid van instroom.

Toelichting op vraag 6d antwoordkeuze b

- b) Onze gemeente heeft op enkele onderdelen van de jeugdzorg te weinig instrumenten om bij te sturen

"Binnen het stelsel blijft het sturen op de zorginzet vanuit externe verwijzers een belangrijk aandachtspunt."

"De Jeugdwet biedt maar beperkte mogelijkheden om de toegang te beperken. Zeker omdat een deel van de indicaties wordt afgegeven door partijen waar de gemeente geen enkele invloed en of sturing op heeft. Denk hierbij aan de rechterlijke macht, gecertificeerde instellingen en medici. De factuur daarentegen moet wel door de gemeente worden betaald. De Jeugdwet is een open eind regeling en op basis van wetgeving en jurisprudentie is de gemeentelijke beleidsvrijheid beperkt."

"De afhankelijke positie die we als gemeente hebben in de inkoopsamenwerking zorgt ervoor dat we op sommige onderdelen sturing missen. Ook de marktwerking van de Jeugdzorg in onze regio draagt niet bij aan een adequate sturing."

"We beschikken over gebruikelijke instrumenten (contracten, samenwerking met zorgaanbieders e.d.), maar op onderdelen zoals structurele lange termijnbegeleiding, vroegsignalering of preventieve jeugdhulp is het instrumentarium beperkt. Dit maakt het lastig om tijdig en effectief bij te sturen - zeker in situaties waarin de zorgvraag toeneemt of intensiever wordt. Door de beperkte datacapaciteit is het bovendien lastiger om te bepalen waar bijsturing nodig is en wat de effecten van maatregelen zijn."

"Wij hebben nauwelijks instrumenten om bij te sturen in de toeleiding naar specialistische jeugdhulp door wettelijke verwijzers buiten de gemeenten om, zoals huisartsen en medisch specialisten. Dit geldt eveneens voor verlengingen van specialistische jeugdhulp. Als gemeente hebben wij geen toegang tot inhoudelijke onderbouwing. De totale kosten voor specialistische jeugdhulp zijn daardoor redelijk onvoorspelbaar en dit bemoeilijkt het doen van financiële prognoses."

Toelichting op vraag 6d antwoordkeuze c

- c) Onze gemeente heeft op veel onderdelen van de jeugdzorg weinig instrumenten om bij te sturen. Bijsturen op de jeugdzorg is erg weerbarstig.

"Bijsturen duurt lang en is ingewikkeld. Bij aanpassingen in de reikwijdte van de jeugdwet of het invoeren van een eigen bijdrage kan er meer tot stand komen. Meer standaardisatie vanuit het Rijk kan ook helpen. Het college heeft een omvangrijk pakket maatregelen vastgesteld dat dient te leiden tot een kostenbesparing. Echter inkoopvoorwaarden en jurisprudentie maken het lastig daadwerkelijk maatregelen te nemen die direct aan kostenbesparing kunnen bijdragen."

"De kaders die opgesteld zouden worden vanuit het Rijk ontbreken, waardoor de ruimte binnen de Jeugdwet blijft."

"Dit is geen gemeentelijke aangelegenheid. Dit heeft te maken met hoe het systeem van jeugdzorg werkt én is daarmee dus een maatschappelijk vraagstuk."

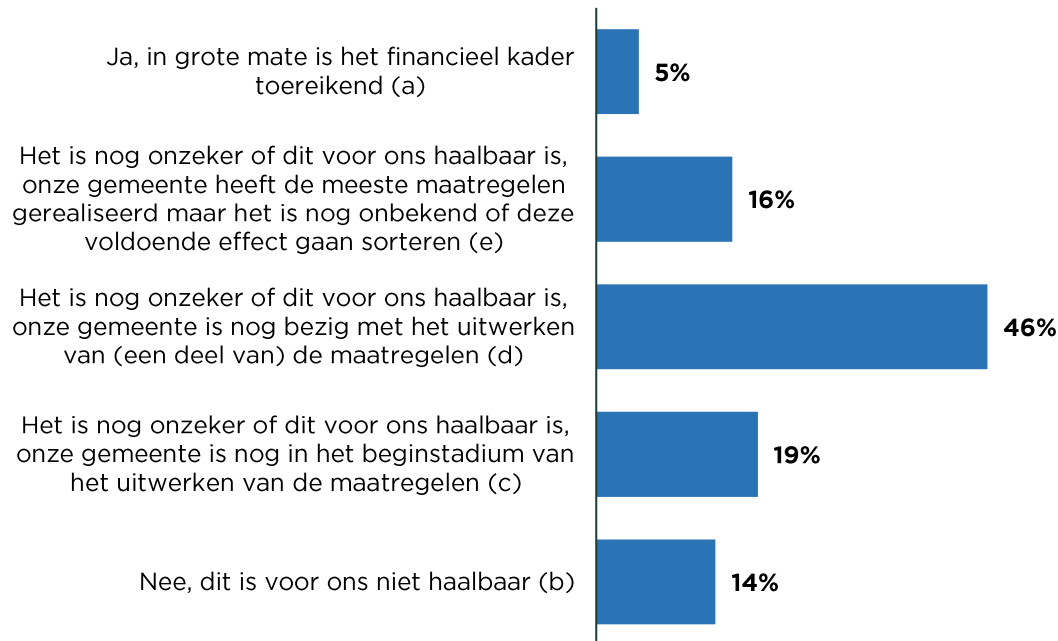
"Met name de complexe casuïstieken (daar waar veel maatwerk geleverd moet worden)."

"Wettelijke zorgplicht. Gemeenten zijn verplicht om passende jeugdhulp te bieden aan kinderen en jongeren die dat nodig hebben. Dit maakt het lastig om hulp te weigeren of te beperken, zelfs als het budget onder druk staat."

Vraag 7

Acht u het haalbaar voor uw gemeente om met doorvoering van de maatregelen van de Hervormingsagenda Jeugd de uitgaven voor jeugdhulp binnen het meerjarig financieel kader te blijven, inclusief de extra middelen die in de Voorjaarsnota 2025 beschikbaar zijn gesteld voor gemeenten voor jeugd (zie paragraaf 3.6 Medeoverheden van de Voorjaarsnota 2025, en zie de Meicirculaire gemeentefonds 2025)?

Basis: alle gemeenten (n=210)

Vijf procent van de gemeenten geeft aan dat zij het haalbaar achten om met doorvoering van de maatregelen binnen het meerjarig financieel kader te blijven. Anderzijds weet 14% al dat dit onhaalbaar gaat zijn.

Toelichting op vraag 7 antwoordkeuze b

b) Nee, dit is voor ons niet haalbaar

"De trends van meer zorg, zwaardere zorg zien wij voortzetten. Wij verwachten niet dat de Hervormingsagenda hier verandering in brengt. Zeker niet voor het bedrag wat de Hervormingsagenda zal moeten besparen. Daarnaast zijn wij voor meerdere maatregelen afhankelijk van derden."

"Het is niet haalbaar, omdat de extra middelen onvoldoende zijn (zie rapport Groeipijn). Daarnaast is de uitvoering van de maatregelen die genomen zouden worden vanuit het Rijk (de randvoorwaarden) vertraagd. We kunnen het inverdieneffect niet in een zeer beperkte periode verwachten. De gemeente heeft al veel van de maatregelen gerealiseerd, maar we zien dat dit een periode een dubbele investering vraagt en we zien nog geen inverdieneffect."

"Het Rijk heeft de adviezen van de Deskundigencommissie in 2025 niet volledig overgenomen. De commissie adviseert het Rijk tot 2028 de besparingen als PM-post in de rijksbegroting op te nemen en de periode 2025-2028 te gebruiken om tot reële en meetbare besparingsdoelstellingen te komen. Dit is door het Rijk niet overgenomen. De taakstelling vanaf 2028 is zelfs fors verhoogd zonder onderbouwing."

"Vooralsnog lijkt de zorg voor de meest complexe casuïstiek alleen maar duurder te worden. Het aantal verblijfslocaties is afgenomen en wordt vervangen door 24-uurs 1-op-1 begeleiding die duurder is. Ook bij gesloten jeugdhulp zien we nog niet dat de transformatie naar kleinschalig verblijf leidt tot een kortere verblijfsduur. Daarnaast blijft de zorginzet door huisartsen moeilijk beïnvloedbaar en wordt vanuit scholen veel gestuurd op inzet van jeugdhulp."

"We zien dat de stijgingen in Cao en tarieven dusdanig zijn dat de extra inkomsten van het Rijk niet dekkend zijn voor de korte termijn. Daarnaast is er geen duidelijkheid over de financiering van het rijk na 2028."

Vier op de vijf gemeenten geven aan dat het nog onzeker is of zij binnen het financieel kader kunnen blijven.

Toelichting op vraag 7 antwoordkeuze c

- c) Het is nog onzeker of dit voor ons haalbaar is, onze gemeente is nog in het beginstadium van het uitwerken van de maatregelen

"Afhankelijkheid van derde partijen."

"Belangrijk onderdeel is het beperken van de reikwijdte van de jeugdwet. Hier hebben wij geen invloed op. Daarnaast heeft het Rijk een indexatie van de bedragen doorgevoerd. Het is maar de vraag of dit haalbaar en realistisch is."

"Ontwikkelingen blijven continue achter bij de wenselijke situatie."

Bijna de helft van de gemeenten (46%) is nog bezig met het uitwerken van (een deel van) de maatregelen van de Hervormingsagenda Jeugd.

Toelichting op vraag 7 antwoordkeuze d

- d) Het is nog onzeker of dit voor ons haalbaar is, onze gemeente is nog bezig met het uitwerken van (een deel van) de maatregelen

"Dit kunnen we nu nog niet zeggen. Behalve de Hervormingsagenda hebben we ook zelf diverse structurele ombuigingen in het sociaal domein opgevoerd in de Voorjaarsnota 2026, die ook nog uitgewerkt dienen te worden. Kortom; nu nog veel onzekerheid."

"E.e.a. wordt regionaal vormgegeven. Dus is lastig om geheel te monitoren."

"Een groot deel van de bezuiniging komt vanuit de regionale inkoop. Dit is nog in ontwikkelfase, moet formeel nog besluitvorming op komen. En juridische haalbaarheid is een vraagteken. Lokaal zijn we begonnen met de vertaling van de HA naar wat er lokaal dient te gebeuren. Dit lijkt op papier haalbaar, tot in zekere mate. Aangezien het een openeinderegeling betreft en jeugdhulp in onze gemeente gaat om kleine aantallen. Een verschuiving hierin zorgt voor grote effecten."

Toelichting op vraag 7 antwoordkeuze e

- e) Het is nog onzeker of dit voor ons haalbaar is, onze gemeente heeft de meeste maatregelen gerealiseerd maar het is nog onbekend of deze voldoende effect gaan sorteren

"De maatregelen die in gang zijn gezet, zullen pas op de lange termijn effect sorteren. Het is nu te vroeg om aan te geven of dat voldoende zal zijn."

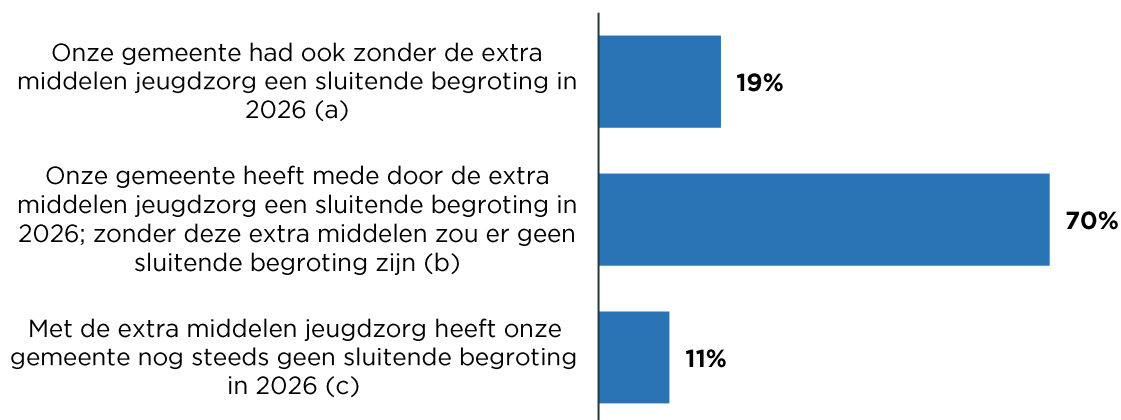
"De sturing op het aantal jeugdhulptrajecten, de aard, omvang en duur hiervan, ligt grotendeels bij de verwijzers. Het is hierdoor nog onzeker of het voldoende effect zal hebben."

"We hebben de meeste maatregelen uit de Hervormingsagenda Jeugd gerealiseerd, maar het is nog onzeker of deze, in combinatie met de extra middelen uit de Voorjaarsnota 2025, voldoende effect hebben om de jeugdhulputgaven structureel binnen het meerjarig financieel kader te houden."

Vraag 8

In hoeverre helpen de extra middelen die via de Voorjaarsnota 2025 voor gemeenten beschikbaar zijn gekomen voor jeugdzorg en voor de terugval in het gemeentefonds om een sluitende begroting te kunnen opstellen specifiek voor het jaar 2026?

Basis: alle gemeenten (n=210)

Het merendeel van de gemeenten (70%) geeft aan dat er zonder de extra middelen voor jeugdzorg geen sprake zou zijn van een sluitende begroting. Dit aandeel ligt hoger dan in de voorbije twee jaren (2025: 53%; 2024: 62%; 2023: 73%).

Daartegenover geeft 19% van de gemeenten aan dat zij zonder extra middelen jeugdzorg ook een sluitende begroting zouden hebben (2025: 27%; 2024: 19%).

Algemene toelichting bij vraag 8 (hiertoe is optioneel ruimte geboden)

Bij deze situatie: Onze gemeente heeft mede door de extra middelen jeugdzorg een sluitende begroting in 2026; zonder deze extra middelen zou er geen sluitende begroting zijn.

"De extra middelen uit de Voorjaarsnota 2025 en het gemeentefonds zijn essentieel om de stijgende kosten van jeugdzorg en de tijdelijke terugval in het gemeentefonds op te vangen. Mede hierdoor kan de begroting voor 2026 sluitend worden opgesteld, terwijl zonder deze middelen een tekort zou ontstaan. Het is natuurlijk onzeker wat de realisatie in 2026 zal zijn en wat de daadwerkelijke uitkomst gaat zijn."

"Ook zonder de extra middelen had het gekund, maar dan waren ingrijpendere maatregelen nodig die inwoners meer raken dan nu voorgesteld."

"Wanneer de extra middelen voor jeugdzorg niet zouden zijn ontvangen, hadden er maatregelen getroffen moeten worden die het voorzieningenniveau en daarmee ook onze inwoner direct raken. Deze maatregelen zijn al wel in kaart gebracht."

Bij deze situatie: Met de extra middelen jeugdzorg heeft onze gemeente nog steeds geen sluitende begroting in 2026.

"Bovendien is compensatie alleen incidenteel."

"Daarvoor waren aanvullende ombuigingsmaatregelen nodig."

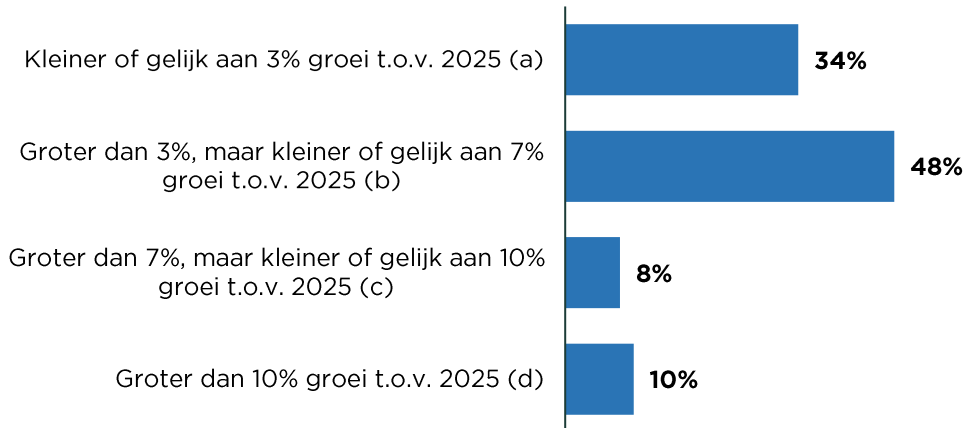
"Extra middelen worden later (vanaf 2028) weer teniet gedaan."

Vraag 9

Met welke (gemiddelde) groeivoet raamt uw gemeente de lasten op Jeugd (maatwerk en voorliggend veld) in de begroting 2026 en in de meerjarenraming 2027-2029?

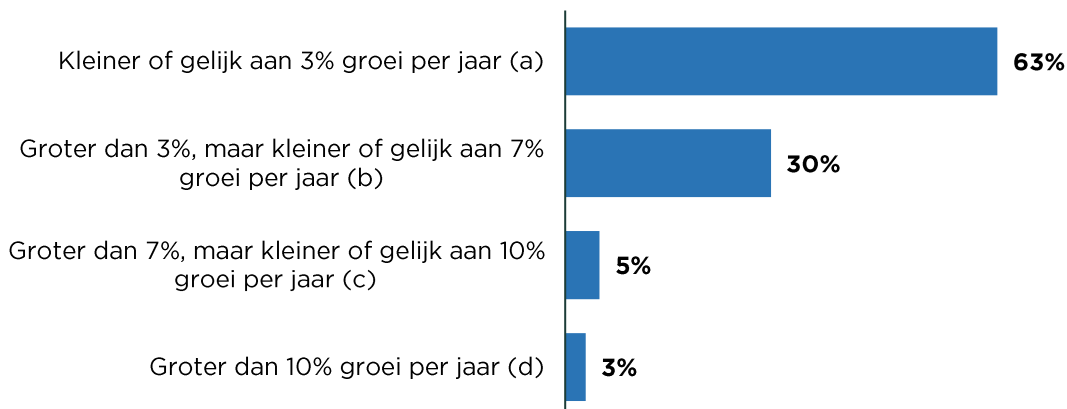
Basis: alle gemeenten (n=210)

Begroting 2026:

Bijna de helft van de gemeenten raamt de gemiddelde groeivoet ten aanzien van de lasten op Jeugd (maatwerk en voorliggend veld) in de begroting 2026 op groter dan 3%, maar maximaal 7% (48%; 2025: 47%). Minder dan één op de vijf gemeenten (18%; 2025: 24%) rekenen met een hogere groeivoet.

Meerjarenraming 2027-2029:

Als het gaat om de meerjarenraming 2027-2029 hanteren gemeenten gemiddeld een lagere jaarlijkse groeivoet. Meerdere gemeenten geven aan dat zij begroten met constante prijzen.

Algemene toelichting bij vraag 9 (hiertoe is optioneel ruimte geboden)

"Bij het opstellen van de meerjarenbegroting gaan wij bij de inkomsten en uitgaven uit van constante prijzen. Dit betreft namelijk de indexering op basis van het OVA-percentage en we nemen geen verdere groei van de zorgvraag mee in de meerjarenbegroting."

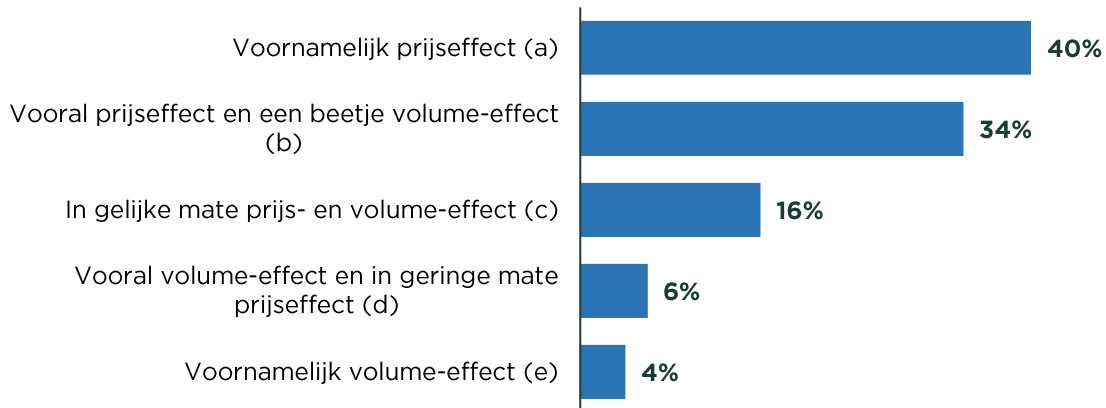
"De lasten worden voor elk begrotingsjaar opnieuw geraamd o.b.v. van de (historische) prijs- en volume ontwikkelingen. Er wordt geen meerjarige groeivoet vastgesteld. Wij begroten met constante prijzen."

"Index 2026 werkt door in 2027 en volgende jaren, maar we hebben meerjarig geen index per jaar bepaald."

Vraag 10

In welke mate is deze groeivoet gebaseerd op ontwikkeling in prijs en volume?

Basis: alle gemeenten (n=210)

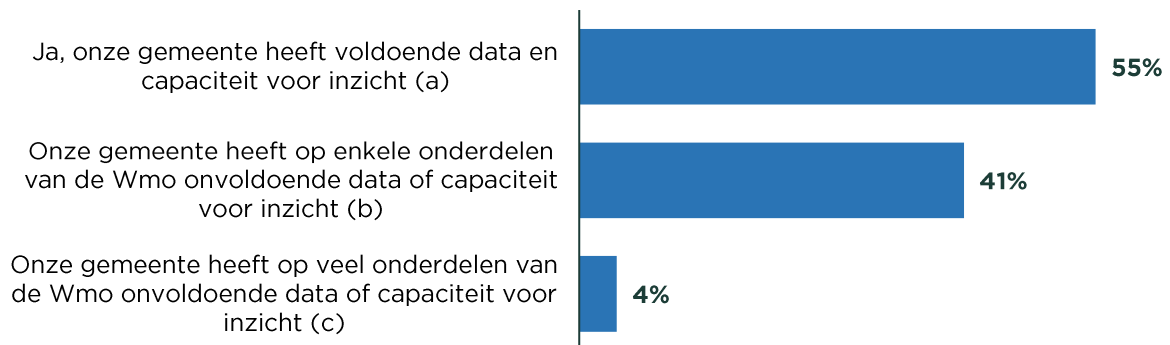

De groeivoet is voornamelijk gebaseerd op prijseffect en in mindere mate op volume-effect, evenals vorig jaar.

Vraag 11

Heeft uw gemeente voldoende **data en capaciteit** om analyses te doen om grip te krijgen/houden op de Wmo?

Basis: alle gemeenten (n=210)

De meerderheid van de gemeenten (55%) geeft aan voldoende data en capaciteit te hebben om analyses te doen om grip te krijgen of te houden op de Wmo. Twee op de vijf gemeenten (41%) hebben op enkele onderdelen van de Wmo onvoldoende data en/of capaciteit om inzicht te krijgen/houden op ontwikkelingen. Vier procent van de gemeenten heeft op veel onderdelen van de Wmo onvoldoende data of capaciteit voor inzicht.

Issues waar gemeenten inzake de Wmo vooral mee te maken hebben, zijn onvoldoende data en capaciteit, onvoldoende inzicht in zorgvraag en zorgaanbod, capaciteitsproblemen bij de uitvoering, een gebrek aan capaciteit als het gaat om data-analyse en demografische en maatschappelijke trends.

De belangrijkste hindernissen in de ogen van gemeenten zijn, op volgorde van de mate waarin deze zijn genoemd, 1) een gebrek aan inzicht en data, 2) onvoldoende capaciteit en middelen, 3) externe factoren en regelgeving, 4) de complexiteit van zorgvraag en uitvoering.

Toelichting op vraag 11 antwoordkeuze b:

- b) Onze gemeente heeft op enkele onderdelen van de Wmo onvoldoende data of capaciteit voor inzicht

"Data is grotendeels inzichtelijk via dashboards, echter missen wij een volwaardig data-analist voor beleid sociaal domein (capaciteit). Hierdoor mist duiding van de cijfers waarmee sturing/grip beleidsmatig en financieel beperkter is dan dit zou kunnen zijn."

"De capaciteit is op dit moment minimaal. De data-analisten hebben ruimte om de noodzakelijke datagegevens in beeld te brengen om een beeld te krijgen van bijvoorbeeld kosten en doorlooptijden. De capaciteitsdruk bij de uitvoering is hoger. Dit leidt ertoe dat er weinig gelegenheid is om data ook te kunnen duiden t.b.v. belangrijke stuurinformatie. Deze ruimte is er niet."

"We hebben inzicht in de afgegeven indicaties, de binnengekomen facturen en door gesprekken met aanbieders redelijk inzicht in de ontwikkelingen binnen het werkveld. Verder volgen wij beleidsmatig de jurisprudentie en landelijke/wettelijke ontwikkelingen. We missen een goede manier om te kunnen voorspellen wat er op ons af gaat komen en zijn aan het kijken hoe wij een goede inhoudelijke analyse kunnen doen van onze Wmo-vraag. We missen nu een totaal overzicht en capaciteit om dit te doen."

Toelichting op vraag 11 antwoordkeuze c

- c) Onze gemeente heeft op veel onderdelen van de Wmo onvoldoende data of capaciteit voor inzicht

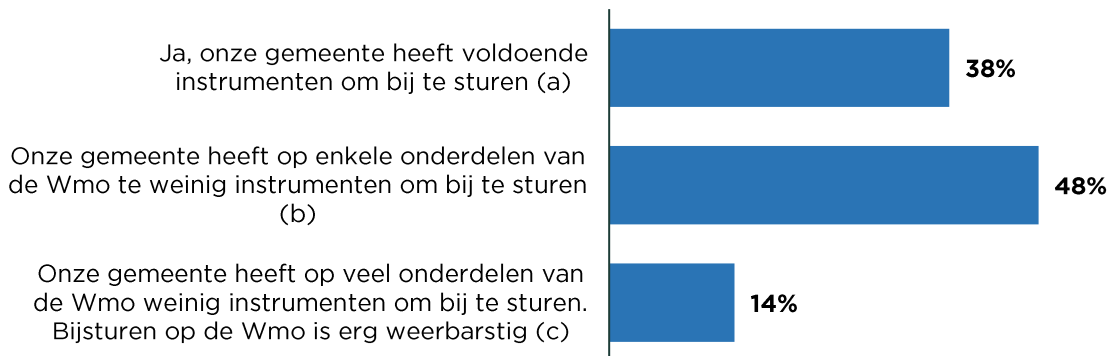
"Het ontbreekt aan capaciteit en data om de inhoudelijke oorzaken die liggen onder de kostenontwikkelingen in de Wmo nader te duiden en te analyseren."

"Met name op de gecontracteerde zorg in natura voor huishoudelijke hulp, begeleiding en dagbesteding."

Vraag 11d

Heeft uw gemeente voldoende **instrumenten** om bij te kunnen sturen op de Wmo?

Basis: alle gemeenten (n=210)

Via vraag 11 is onderzocht of de gemeenten voldoende data en capaciteit hebben om inzicht te krijgen in ontwikkelingen in de Wmo. Bij vraag 11d gaat het om het beschikbaar hebben van voldoende instrumenten om vervolgens bij te kunnen sturen als blijkt dat de ontwikkelingen in negatieve zin afwijken van de doelen.

Bijna twee op de vijf gemeenten (38%) geven aan dat er voldoende instrumenten zijn om bij te sturen op de Wmo. Iets minder dan de helft van de gemeenten (48%) heeft naar eigen zeggen op enkele onderdelen van de Wmo te weinig instrumenten voorhanden om te kunnen bijsturen en circa één op de zeven gemeenten (14%) ervaart dat zij op veel onderdelen van de Wmo weinig instrumenten hebben om bij te sturen.

Zaken waarop gemeenten naar eigen zeggen (te) weinig tot geen invloed kunnen uitoefenen aangaande de Wmo, zijn demografische ontwikkelingen en vergrijzing en de daaruit voortvloeiende toenemende vraag naar huishoudelijke hulp en begeleiding, financiële beperkingen en tarieven, noodzakelijke maatwerkvoorzieningen en contracten en een gebrek aan huisvesting en doorstroming.

De belangrijkste hindernissen in de ogen van gemeenten zijn, op volgorde van de mate waarin deze zijn genoemd, 1) beperkte sturingsmogelijkheden, 2) de huidige wet- en regelgeving, 3) toenemende vergrijzing, 4) de afhankelijkheid van externe factoren, 5) capaciteitsproblemen in de zorg, 6) onvoldoende financiële middelen.

Toelichting op vraag 11d antwoordkeuze b

b) Onze gemeente heeft op enkele onderdelen van de Wmo te weinig instrumenten om bij te sturen

"Behalve beschermd wonen en maatschappelijke opvang ligt de uitvoering lokaal. Daardoor wel meer grip dan bij jeugd. Echter: ontwikkelingen zijn autonoom, geen invloed op de vraag."

"De vergrijzing. Hoe oud worden onze inwoners? En in welke mate gaan zij een beroep doen op de Wmo? De gemeente heeft daar nauwelijks grip op."

"Demografische ontwikkeling leidt tot een toename van de zorgvraag naar huishoudelijke hulp."

"Onze gemeente heeft wel een aantal instrumenten, maar een aantal onderdelen zijn moeilijk te sturen door externe factoren. Bijvoorbeeld Beschermd Wonen, waar de uitstroom stagneert door gebrek aan huisvesting."

"Voor het bijsturen op met name producten, interne kennis en kwaliteit ontbreekt capaciteit en geanalyseerde data. Met name ten aanzien van de producten Huishoudelijke ondersteuning en Begeleiding."

"Wij zien met name een stijging op de aantallen en de uitgaven op het onderdeel individuele begeleiding. Dit lijkt een maatschappelijke trend te zijn. Dit is deels gekoppeld aan de personeelstekorten in de GGZ. Er zijn onvoldoende instrumenten beschikbaar om te sturen op dit onderdeel van de Wmo."

Toelichting op vraag 11d antwoordkeuze c

c) Onze gemeente heeft op veel onderdelen van de Wmo weinig instrumenten om bij te sturen. Bijsturen op de Wmo is erg weerbarstig.

"De gemeente maakt in het kader van Iza afspraken met zorgverzekeraars, maar de kosten vallen vaak bij de Wmo en de baten bij de Zvw (bijv. zorgen dat mensen snel na opname uit ziekenhuis naar huis kunnen)."

"De Wmo is een open eindregeling en kan gezien wetgeving en jurisprudentie eigenlijk meer gezien worden als een voorzieningenwet dan als een taak die in medebewind is overgedragen aan gemeenten. Dus wel maximale financiële verantwoordelijkheid, maar zeer beperkte beleidsmogelijkheden om de kosten te beïnvloeden. Met de komst van de doeluitkeringen (IZA/GALA/AZWA) is deze beleidsruimte nog verder ingeperkt."

"Het abonnementstarief heeft het beroep op de Wmo vergroot."

"Instroom is het gevolg van de huidige regelgeving."

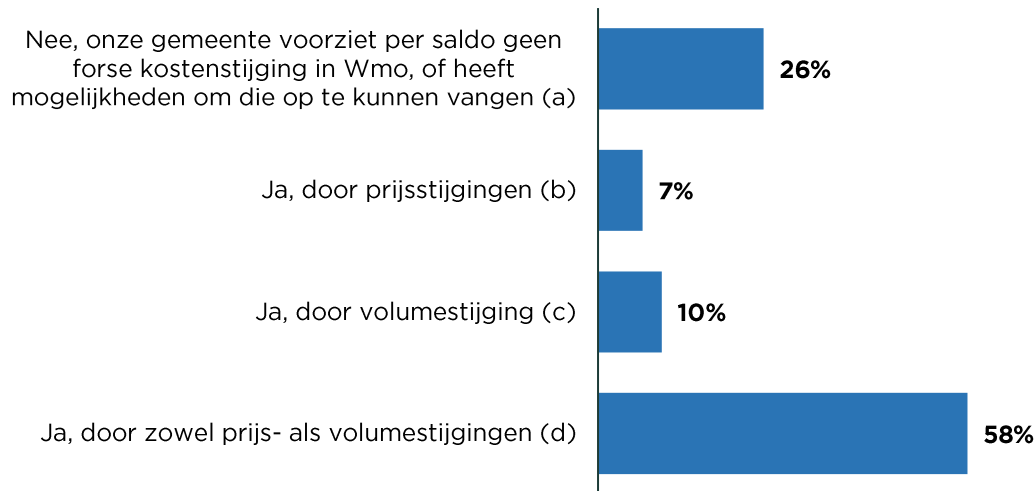
"Maatschappelijke trends zoals (dubbele) vergrijzing. Mensen worden ouder en er zijn meer ouderen."

"Ontwikkelingen, zoals vergrijzing, langer thuis wonen, beperking door jurisprudentie maken het slecht mogelijk om te sturen op de instroom. Daarnaast is het niet mogelijk te sturen op de prijs, vanwege het moeten voldoen aan de AMvB redelijke kostprijzen. De indexaties zijn hoog de laatste tijd."

Vraag 12

Verwacht uw gemeente dat komende jaren significante ingrepen nodig zijn omdat uw gemeente een kostenstijging voorziet in de Wmo die fors hoger is dan de groei van de middelen?

Basis: alle gemeenten (n=210)

Een grote meerderheid van de gemeenten (74%) verwacht dat in de komende jaren significante ingrepen nodig zijn vanwege een kostenstijging door ofwel prijs- of volumestijgingen in de Wmo, die hoger is dan de groei van de middelen. Dit aandeel gemeenten ligt wel iets lager dan in 2025 (84%).

Van deze groep verwacht het grootste deel (58%) dat dit komt door zowel prijs- als volumestijgingen.

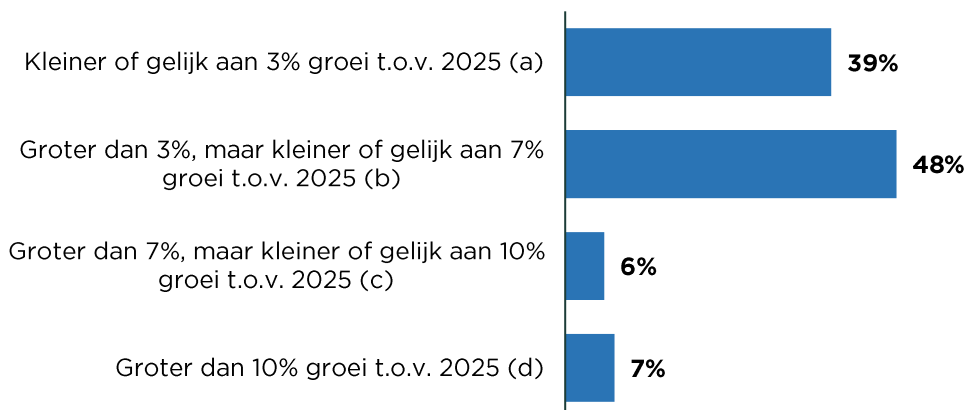
Onderdelen van de Wmo waarbij gemeenten per saldo een forse kostenstijging verwachten, zijn vooral huishoudelijke hulp, individuele begeleiding, woningaanpassingen, maatschappelijke opvang en hulpmiddelen. Zaken die daarbij (aanvullend) leiden tot kostenstijgingen zijn prijsstijgingen, vergrijzing en volumestijgingen (deels gelieerd aan vergrijzing).

Vraag 13

Met welke groeivoet raamt uw gemeente de lasten op de Wmo (maatwerk en voorliggend veld) in de begroting 2026 en in de meerjarenraming 2027-2029? Het gaat hier om de groeivoet in de begroting 2026 en om het gemiddelde van de jaarlijkse groeivoet voor de jaren 2027 t/m 2029.

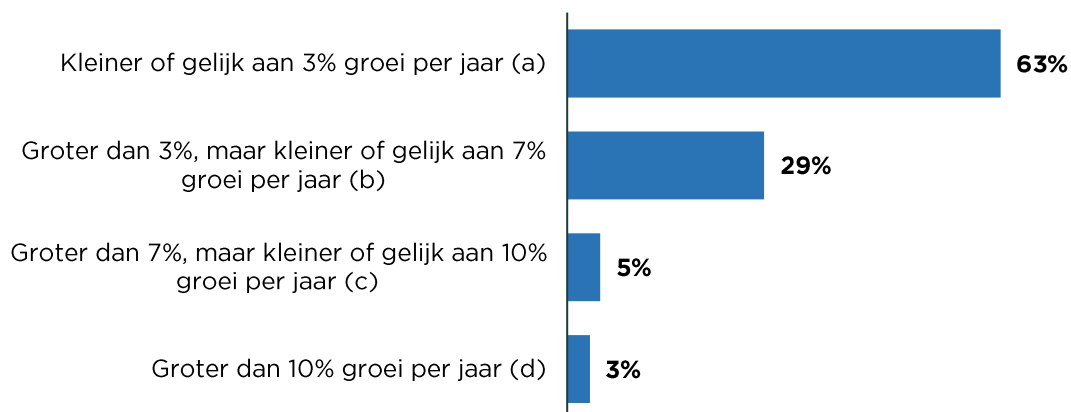
Basis: alle gemeenten (n=209)

Begroting 2026:

Circa zes op de tien gemeenten ramen de lasten op de Wmo in de begroting 2026 met een groeivoet groter dan 3%. Bijna de helft hanteert een groei tussen 3% en 7% ten opzichte van de begroting 2025.

Meerjarenraming 2027-2029:

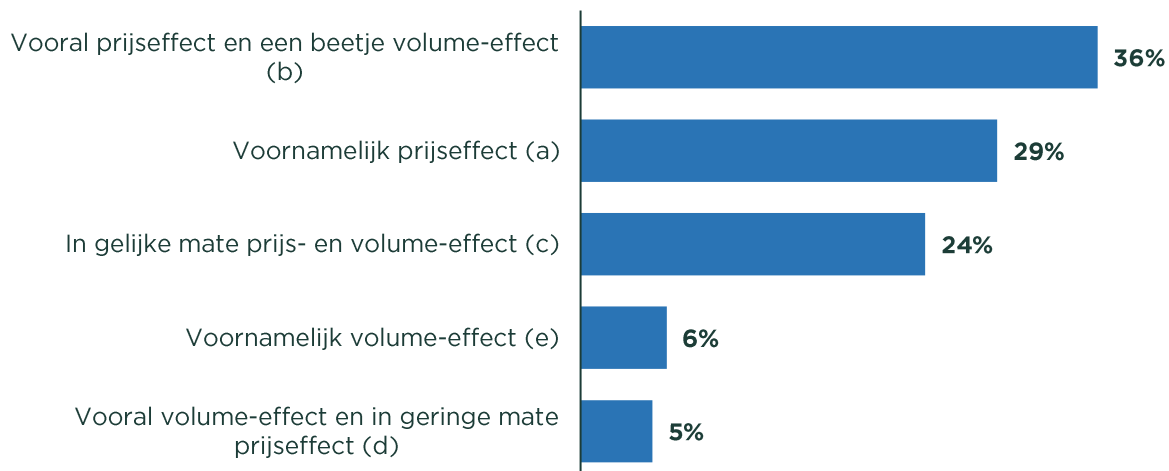

Circa drie op de tien gemeenten hanteren in de meerjarenraming 2027-2029 een gemiddelde jaarlijkse groeivoet tussen 3% en 7% voor wat betreft de lasten op de Wmo.

Vraag 14

In welke mate is deze groeivoet gebaseerd op ontwikkeling in prijs en volume?

Basis: alle gemeenten (n=210)

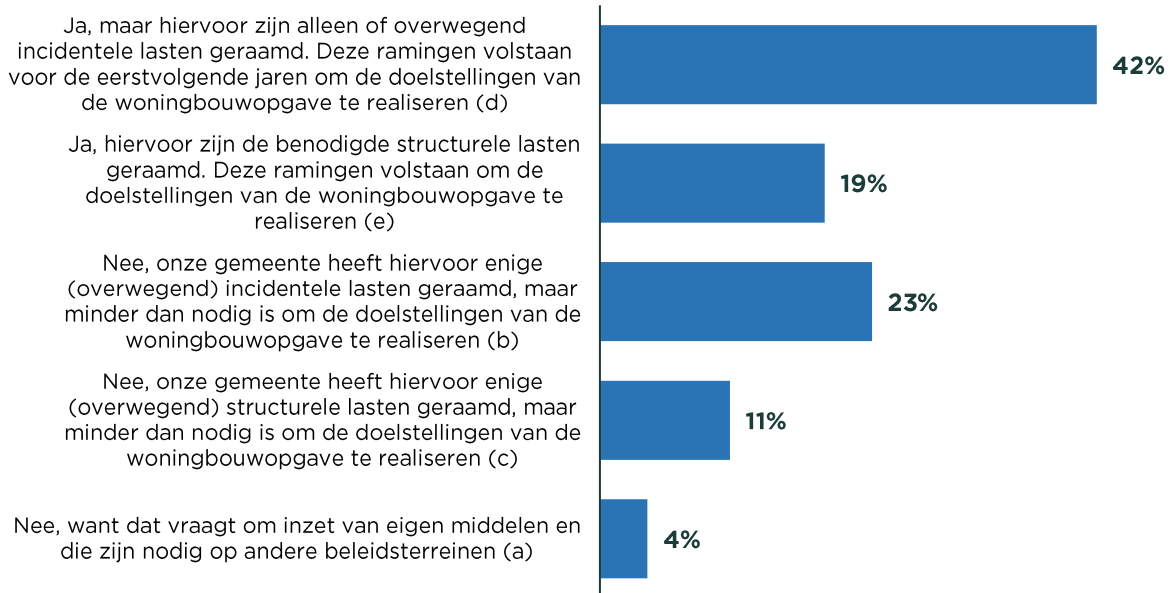
De gehanteerde groeivoet bij de lasten op de Wmo zijn voornamelijk gebaseerd op een prijseffect en in iets mindere mate op een volume-effect.

c. Woningbouwopgave: vraag 15

Vraag 15

Heeft uw gemeente in de begroting 2026 en de meerjarenraming 2027-2029 in toereikende mate middelen beschikbaar gesteld om de doelstellingen van de Woningbouwopgave te kunnen realiseren?

Basis: alle gemeenten (n=210)

Voor de woningbouwopgave geldt dat nog altijd maar een klein deel van de gemeenten (19%; 2025: 18%) de benodigde structurele lasten heeft geraamd die volstaan om de doelstellingen van de woningbouwopgave te realiseren. Daarnaast heeft 42% (2025: 37%) van de gemeenten alleen of overwegend incidentele lasten geraamd die volstaan voor de eerstvolgende jaren.

De overige gemeenten hebben aangegeven geen middelen beschikbaar te hebben gesteld (4%; 2025: 5%), of overwegend incidentele lasten maar wel minder dan nodig (23%; 2025: 13%) of overwegend structurele lasten maar ook minder dan nodig om de maatregelen of doelstellingen van de woningbouwopgave te kunnen realiseren (11%; 2025: 26%).

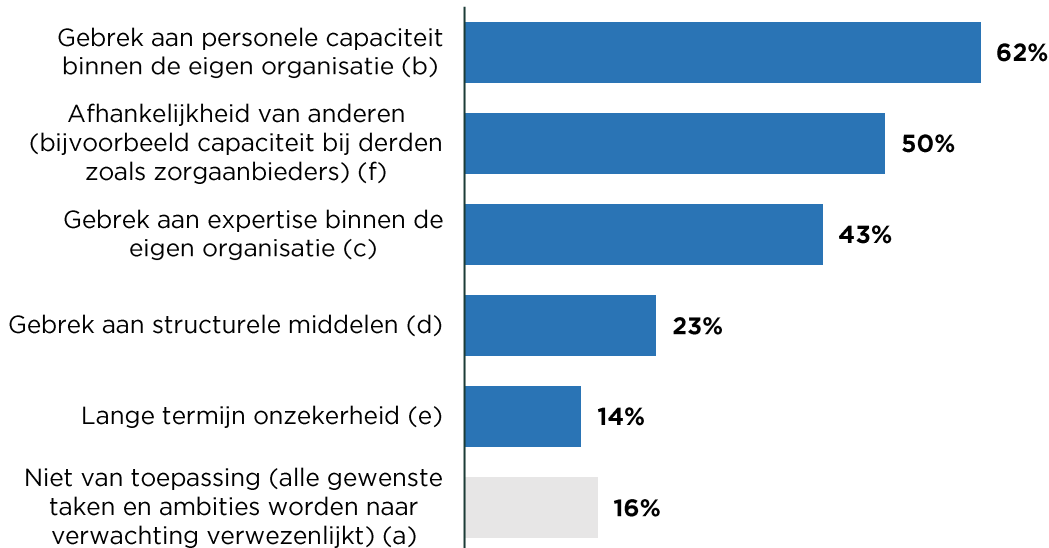
Desondanks is er opnieuw sprake van een lichte verbetering ten opzichte van het voorgaande jaar en van een forse verbetering ten opzichte van enkele jaren geleden. In totaal geeft 39% van de gemeenten aan dat zij niet voldoende lasten hebben geraamd om de doelstellingen van de woningbouwopgave te kunnen realiseren. In 2025 was dit 44%, in 2024 48% en in 2023 57%.

d. Uitvoeringskracht: vraag 16 en 17

Vraag 16

Indien bij de begrotingsuitvoering 2025, dus voor het lopende begrotingsjaar, mocht blijken dat de feitelijke realisatie achterblijft bij de ambitie die is verwerkt in de ramingen van de begroting 2025 van uw gemeente: welke oorzaak/oorzaken kunt u daarvoor benoemen? (Meerdere antwoorden mogelijk)

Basis: alle gemeenten (n=210)

Circa één op de zes gemeenten (16%) geeft aan dat alle gewenste taken en ambities naar verwachting worden verwezenlijkt. Dit betekent opnieuw een verbetering ten opzichte van vorig jaar (2025: 11%; 2024: 8%).

De grootste reden voor het achterblijven van de feitelijke realisatie in 2025 ligt volgens 62% van de gemeenten aan een gebrek aan personele capaciteit binnen de eigen organisatie. Ook vorig jaar was dit het meest genoemde antwoord en in nog hogere mate (76%). Het gebrek aan personele capaciteit wordt verklaard door vooral de algemene krapte op de arbeidsmarkt en in mindere mate door personeelsverloop en ziekteverzuim en uit zich in het moeilijk kunnen invullen van bestaande vacatures, een botsing tussen ambities enerzijds en de beschikbare capaciteit anderzijds, personele capaciteitstekorten en het wegvallen/missen van specifieke expertise en vaardigheden.

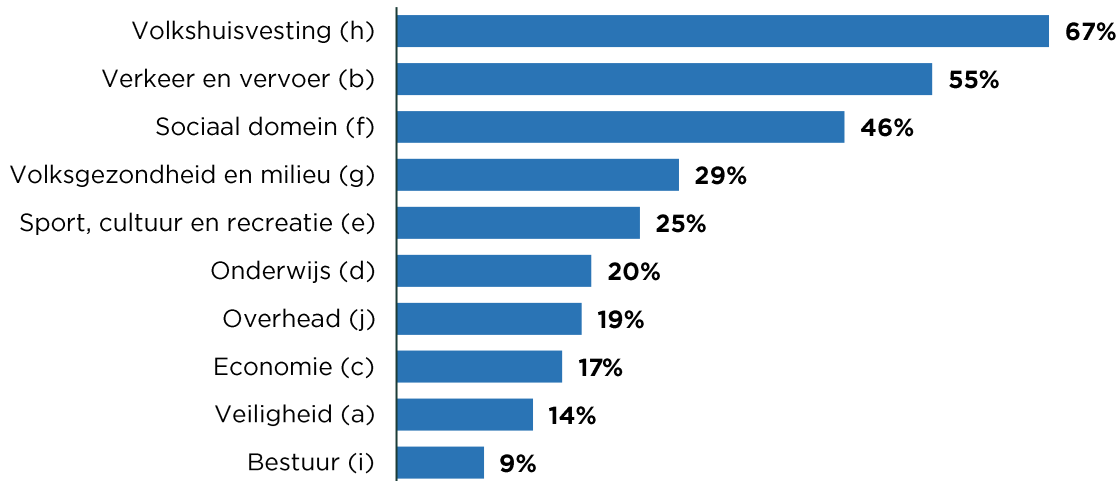
Daarnaast wordt de top-3 oorzaken voor het eventuele achterblijven van de feitelijke realisatie net als in 2025 gecompleteerd door de afhankelijkheid van anderen (50%; 2025: 49%) en het gebrek aan expertise binnen de eigen organisatie (43%; 2025: 38%). Bij de afhankelijkheid van anderen gaat het veelal om zorgaanbieders, aannemers, leveranciers en andere gemeenten, maar opnieuw ook om vertraging door juridische (bezwaar)procedures. Net als in 2024 en 2025 wordt ook verwezen naar andere partijen die eveneens last hebben van de arbeidsmarktkrapte, hetgeen weer doorwerkt in de uitvoering van de gemeente. Thema's die nu aanvullend vaker worden genoemd dan in 2025 zijn netcongestie/de samenwerking met nutsbedrijven en stikstofproblemen.

Bij het gebrek aan expertise binnen de eigen organisatie worden meerdere toelichtingen genoemd. Evenals tijdens de voorgaande meting geven vooral kleinere gemeenten aan dat zij niet alle expertise in huis hebben. In het algemeen geven meerdere gemeenten aan dat expertise ontbreekt bij complexe trajecten of thema's. Concrete thema's die daarbij worden genoemd zijn woningbouw en ondermijning. Ook door veranderende regelgeving staat de eigen expertise binnen bepaalde gemeenten onder druk. Dit houdt concreet in dat veel gemeenten (mede)afhankelijk zijn van de externe inhuur van specialisten. Personeelsverloop, personeelstekorten en de krapte op de arbeidsmarkt zorgen er bovendien voor dat een gebrek aan expertise soms wordt vergroot, of niet eenvoudig te ondervangen is en dat kan ervoor zorgen dat bepaalde ambities niet worden waargemaakt.

Vraag 16b

Op welk[e] terrein[en] slaagt uw gemeente er niet goed in om al zijn taken en ambities te verwezenlijken? (Meerdere antwoorden mogelijk)

Basis: gemeenten die mogelijke redenen noemen waardoor de taken en ambities van de gemeente in 2025 mogelijk niet worden verwezenlijkt (n=168)

De antwoorden op deze vraag lopen uiteen. Volkshuisvesting is opnieuw het meest gekozen terrein waarop gemeenten er niet goed in slagen om al hun taken en ambities te verwezenlijken (67%; 2025: 71%). Hier speelt vooral vertraging in woningbouw een voorname rol, hetgeen veelvuldig wordt geweten aan belemmerende wet- en regelgeving. Ook personeelstekorten spelen een rol, zowel buiten gemeenten als erin (o.a. planologen). Tot slot worden in dit verband netcongestie en infrastructurele problemen als aanvullende issues genoemd.

Toelichtingen op vraag 16b antwoordkeuze h: volkshuisvesting

"De ambitie om voldoende nieuwbouw te realiseren is hoog. Door interne (capaciteit) en externe (regelgeving) oorzaken zien we een achterstand in de realisatie van deze ambitie."

"De stagnerende woningbouw wordt veroorzaakt door netcongestie, lange doorlooptijd van ruimtelijke planontwikkeling en bezwaarprocedures. Daarbij zit er druk op de ambtelijke capaciteit binnen de eigen organisatie."

"In principe kan dit op alle terreinen gebeuren. Voor volkshuisvesting (woningen bouwen) en onderwijs (bouwen nieuwe onderwijshuisvesting) zijn we afhankelijk van besluitvormingsprocessen, participatie en netcongestie."

"Problemen met netcongestie, burgerparticipatie en bezwaren. Vraagt een zorgvuldige aanpak."

"Realisatie van de woningbouwdoelstelling wordt in sterke mate beïnvloed door de drempels die vanuit andere overheden, met name de provincie, worden opgeworpen. Ook de opstelling van projectontwikkelaars en grondeigenaren, die speculeren op winstmaximalisatie in plaats van een volkshuisvestingsbelang, bemoeilijken de realisatie verder."

"Vanwege het ontbreken van mogelijke locaties waarop woningen kunnen worden gerealiseerd. We hebben te weinig planologen en het vinden van deze functie met de juiste expertise is moeilijk. Dit vertraagt de ontwikkeling van projecten en het verwezenlijken van de ambities. We redden het niet om het gewenste aantal te bouwen voor 2030. Dit komt zoals genoemd mede door vertragende externe procedures. Daarnaast missen we het personeel om alle kansen te benutten en blijven realistische bouwkanen zoals CPO's op de plank liggen in verband met dat we te weinig begeleiding kunnen geven."

Daarna worden net als vorig jaar verkeer en vervoer (55%; 2025: 60%) en het sociaal domein (46%; 2025: 55%) genoemd. Omtrent verkeer en vervoer worden verschillende toelichtingen gegeven, maar het gebrek aan personeel en expertise, budgettaire uitdagingen, vertragingen bij/complexiteit van infrastructurele projecten en de afhankelijkheid van externe partijen (uitvoerders, nutsbedrijven) vormen de meest genoemde knelpunten op dit vlak.

Toelichtingen op vraag 16b antwoordkeuze b: verkeer en vervoer

"Deze taken hebben de meeste complexiteit en uitvoeringsrisico's."

"Dit zijn de gebieden waar wij expertise missen, of afhankelijk zijn van anderen, waardoor wij achterblijven met onze realisatie."

"Gebrek aan personeel zowel bij de gemeente als bij aannemers."

"Grote investeringen (wegen) vragen meer voorbereidingstijd door flora en faunawetgeving, maar ook door participatie en personele capaciteit."

"Vooral op het gebied van verkeer is het moeilijk om de juiste mensen aan te trekken waardoor er veel met worden teruggevallen op externe inhuur. Dat geldt ook voor verschillende managementfuncties."

"Wat betreft de afhankelijkheid van anderen speelt bijvoorbeeld binnen de openbare ruimte het aspect dat ook rekening gehouden moet worden met plannings van nutspartijen (zoals Enexis)."

Bij het sociaal domein gaat het eveneens om meerdere oorzaken. Financiële beperkingen, personeelstekorten/capaciteitsgebrek en uitdagingen op het gebied van jeugdzorg en Wmo worden het vaakst genoemd. Een gebrek aan preventie en innovatie wordt eveneens meermaals genoemd als zowel een oorzaak als een gevolg.

Toelichtingen op vraag 16b antwoordkeuze f: sociaal domein

"De maakbaarheid en beïnvloedbaarheid van het sociaal domein is beperkt, en vraagt om transformeren en volhouden. De planvorming is gereed, de uitvoering daarvan wordt belemmerd door gebrek aan expertise en de juiste capaciteit om de plannen om te zetten in activiteiten en sturing."

"De open einde regelingen moeten we wel uitvoeren. De beperkte middelen beperken ons wel om te investeren in preventie en innovaties. Daarnaast beperking in het budget voor de sociale wijkteams en jeugdteams, waardoor ook onze ambities in de uitvoering worden beperkt (wachttijden, personeelstekorten/hoge werkdruk, minder inzet op voorliggende voorzieningen)."

"De slechte beheersbaarheid van de uitgaven maakt dat er geen aandacht/inzet meer mogelijk is voor preventiemaatregelen."

"Soms is het lastig om expertise te werven. We hebben een opdracht om inhuur terug te brengen en gaan daarom primair voor het vast invullen van (ook specialistische) functies."

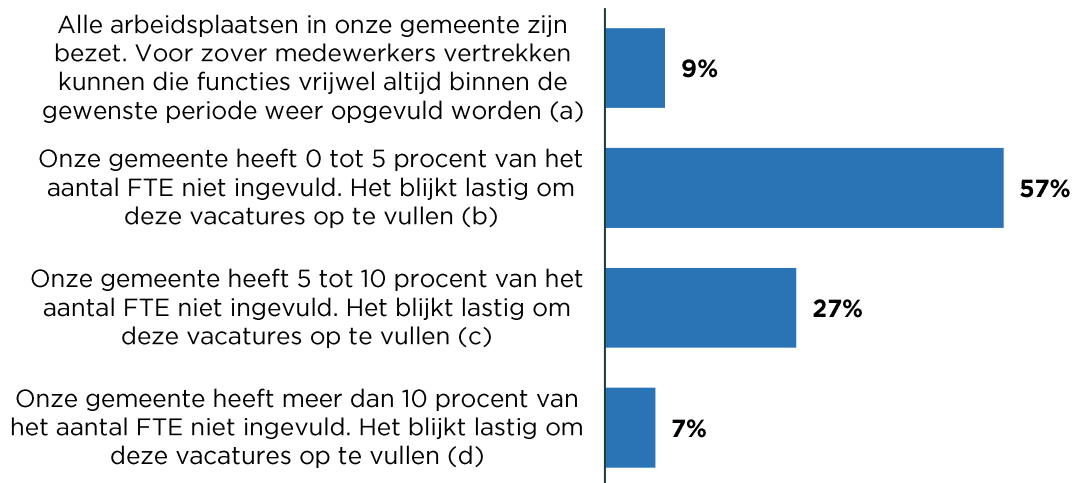
"Voor de Wmo ontvangen wij onvoldoende middelen ten opzichte van de vraag (vergrijzing en kostprijsstijgingen). Hiervoor zijn de Rijksmiddelen niet afdoende om de voorzieningen in de lucht te houden. De vergrijzing gaat sneller dan de ontvangen bijdrage binnen het gemeentefonds hiervoor, waardoor we financieel achter de feiten aanlopen. Daarnaast vraagt de beweging naar het voorliggend veld (van zorg naar gezondheid en weerbaarheid) tijd."

"Zowel op het gebied van Jeugdzorg als Wmo zien we een kostenstijging als gevolg van volumeontwikkeling (en prijsontwikkeling). Dit legt een behoorlijk beslag op onze beschikbare middelen en dwingt ons tot het maken van keuzes (ombuigingen, ook op andere beleidsvelden)."

Vraag 17

Hoe is de personele bezetting van uw gemeente?

Basis: alle gemeenten (n=209)

Slechts 9% van alle gemeenten geeft aan dat alle arbeidsplaatsen bezet zijn en deze bij vertrek vrijwel altijd binnen de gewenste periode weer opgevuld kunnen worden (2025: 6%). In positieve zin geldt dat het aandeel gemeenten dat minimaal 5% van het aantal FTE niet heeft ingevuld opnieuw is gedaald: van 47% in 2024 naar 43% in 2025 naar 34% nu.

Uit de toelichtingen bij antwoordkeuzes b, c en d blijkt dat voor veel gemeenten geldt dat bepaalde expertise moeilijk te vinden is (bijvoorbeeld op het gebied van financiën, ICT, juridische zaken, ruimtelijke ordening, het sociaal domein, verkeer en veiligheid en management).

De algemene arbeidsmarktkrapte maakt het bovendien moeilijk om vacatures in het algemeen ingevuld te krijgen, ongeacht het beleidsterrein/gebied. Dit komt overeen met de toelichtingen bij vraag 16. Meerdere gemeenten maken hierdoor ook gedwongen gebruik van (tijdelijke) externe inhuur om de openstaande vacatures te vullen.

De voornaamste issues zijn, op volgorde van de mate waarin deze worden genoemd, 1) moeilijk vervulbare specialistische functies door een gebrek aan gekwalificeerd personeel, 2) de schaarste op de arbeidsmarkt, 3) het werken met tijdelijke contracten en externe inhuur.

Toelichtingen vraag 17 antwoordkeuze b, c of d

"Als het gaat om lang openstaande vacatures (6 maanden of meer) dan is dit aandeel beperkt. Wel zien we dat met name functies in de I-keten en specialistische functies (zoals milieu) lastig te vervullen zijn."

"De belangrijkste oorzaak hiervoor is dat een deel van deze vacatures moeilijk vervulbaar is. Met name binnen het domein Leefomgeving blijkt het lastig om geschikte kandidaten te vinden. Daarnaast gaat het regelmatig om functies waarvoor ervaren of gespecialiseerde professionals nodig zijn, zoals een senior sociaal onderzoeker. Ook binnen het domein Sociaal zien we dat sommige functies, zoals contractmanagers, moeilijk te werven zijn door de beperkte beschikbaarheid van gekwalificeerde kandidaten."

"De moeilijkste doelgroep is het fysieke domein. Vooral technische functies zijn lastig (voorbeelden: projectleiders civiel, werkvoorbereiders civiel, adviseurs Wonen etc.). Andere mogelijke doelgroepen zijn juridische vacatures en ICT."

"Specifieke beleidsterreinen, met name in de civieltechnische hoek, zijn lastig in te vullen."

"We zien dat een substantieel deel van onze functies alleen extern vervuld raakt en dat sommige vacatures zelfs na een of twee keer uitzetten niet structureel worden ingevuld."

Bijlage 1: Vragenlijst enquêteonderzoek gemeentelijke begrotingen 2026

Vragenlijst enquêteonderzoek beeld gemeentelijke (meerjaren)begrotingen 2026-2029

Achtergrond van de vragenlijst

Ook dit jaar voeren BZK en de provinciaal financieel toezichthouders samen een enquêteonderzoek uit naar de gemeentelijke begrotingen en meerjarenramingen. Sedert een aantal jaar omvat de vragenlijst naast vragen over het sociaal domein ook vragen over andere taken die van invloed kunnen zijn op de financiële positie. Zowel BZK als de provinciale toezichthouders kunnen de antwoorden gebruiken om informatie te verkrijgen over de financiële positie van gemeenten en over ontwikkelingen op beleidsterreinen die de financiële positie van gemeenten raken.

Over de vragenlijst

1. Deze vragenlijst heeft betrekking op de begroting 2026 en meerjarenraming 2027-2029. Als gelijktijdig met de besluitvorming over de oorspronkelijke begroting 2026 via begrotingswijzigingen al een geactualiseerde stand van de begroting en de meerjarenraming bekend is, dan graag de vragen beantwoorden naar die geactualiseerde stand.

2. Per vraag kunt u één antwoord selecteren uit de keuzelijst van antwoorden bij die vraag (tenzij anders aangegeven). Bij elke vraag staat aangegeven of ook een toelichting wordt gevraagd (is afhankelijk van het gekozen antwoord bij die vraag; als u een antwoord kiest waarbij geen toelichting wordt gevraagd mag u natuurlijk wel een toelichting geven).

Vraag 0

Gemeente :
Naam invuller :
Emailadres invuller :
Emailadres invuller (controle) : [controle emailadres -> bij foutief invullen melding]
Gemeente ligt in : [pop up provincienamen]

Algemene vragen over de begroting

Vraag 1

Heeft uw gemeente nieuwe ingrepen moeten doen om de begroting 2026 in evenwicht te krijgen?

Bedoeld zijn ingrepen enkel vanuit motieven voor (gezonde) gemeentefinanciën, niet vanwege (beleids-)inhoudelijke redenen. Het gaat om nieuwe ingrepen, dus niet om de doorwerking van ingrepen die in eerdere begrotingsjaren zijn doorgevoerd.

- a) Ja, onze gemeente heeft nieuwe ingrepen opgenomen in de begroting 2026
- b) Nee, onze gemeente hoeft geen nieuwe ingrepen te doen
- c) Nee, onze gemeente hoeft geen nieuwe ingrepen te doen in de begroting 2026, maar in de meerjarenraming zijn wel nieuwe ingrepen nodig voor evenwicht c.q. is er niet in alle jaren evenwicht

Vervolg vragen 1b, 1c en 1d hoeven alleen beantwoord te worden als bij vraag 1 gekozen is voor antwoordkeuze a) *Ja, onze gemeente heeft nieuwe ingrepen opgenomen in de begroting 2026.*

Vraag 1b

Welke nieuwe ingreep of ingrepen heeft uw gemeente gedaan om de begroting 2026 in evenwicht te krijgen?

Meerdere antwoorden mogelijk.

Bedoeld zijn ingrepen enkel vanuit motieven voor (gezonde) gemeentefinanciën, niet vanwege (beleids-)inhoudelijke redenen.

- a) Onze gemeente brengt het voorzieningenniveau voor de inwoners omlaag
- b) Onze gemeente brengt het onderhoudsniveau kapitaalgoederen omlaag
- c) Onze gemeente neemt significante nog in te vullen stelposten voor nog in te boeken bezuinigingen op
- d) Onze gemeente stelt investeringen uit of af, bijvoorbeeld in nieuw beleid
- e) Onze gemeente stelt haar ambities in de grote opgaven bij, bijvoorbeeld in de energietransitie
- f) Onze gemeente bezuinigt op het eigen apparaat
- g) Onze gemeente voert stelselwijzigingen door, zoals het instellen van kapitaallastenreserves en het wijzigen van afschrijvingstermijnen
- h) Onze gemeente verhoogt de belastingen en/of tarieven extra (dus met meer dan de reguliere stijging)
- i) Anders

Vraag 1c

Bij welk(e) beleidsterrein(en) ligt de oorzaak (zoals lastenstijging en/of lagere baten) dat het voor uw gemeente nodig is om nieuwe ingrepen te doen in de begroting 2026? *(Meerdere antwoorden mogelijk)*

- a) Veiligheid
- b) Verkeer en vervoer
- c) Economie
- d) Onderwijs
- e) Sport, cultuur en recreatie
- f) Sociaal domein
- g) Volksgezondheid en milieu
- h) Volkshuisvesting
- i) Bestuur
- j) Overhead
- k) Een tekort aan inkomsten

Vraag 1d

In geval uw gemeente nieuwe ingrepen doet om de begroting 2026 in evenwicht te krijgen: wat is globaal de financiële omvang van de ingrepen als percentage van de begroting?

Zet de omvang van de ingrepen af tegen de omvang van de lastenraming op de begroting vóór inzet bestemmingsreserves

U kunt hieronder ofwel het precieze percentage invullen (links), ofwel één van de opties met een bereik invullen (rechts).

Als u links een percentage invult, wordt automatisch voor u een optie aangevinkt. U hoeft geen percentage links in te vullen en kunt ook alleen een optie rechts aanvinken.

Procent

- a) Minder dan 1%
- b) Tussen 1% en 5%
- c) Tussen 5% en 10%
- d) Meer dan 10%

Vervolg vragen 1e, 1f en 1g hoeven alleen beantwoord te worden als bij vraag 1 gekozen is voor antwoordkeuze c) *Nee, onze gemeente hoeft geen nieuwe ingrepen te doen in de begroting 2026, maar in de meerjarenraming zijn wel ingrepen nodig voor evenwicht c.q. is er niet in alle jaren evenwicht.*

Vraag 1e

Welke nieuwe ingreep of ingrepen heeft uw gemeente gedaan om de meerjarenraming 2027-2029 in evenwicht te krijgen?

Meerdere antwoorden mogelijk.

Bedoeld zijn ingrepen enkel vanuit motieven voor (gezonde) gemeentefinanciën, niet vanwege (beleids-)inhoudelijke redenen.

- a) Onze gemeente brengt het voorzieningenniveau voor de inwoners omlaag
- b) Onze gemeente brengt het onderhoudsniveau kapitaalgoederen omlaag
- c) Onze gemeente neemt significante nog in te vullen stelposten voor nog in te boeken bezuinigingen op
- d) Onze gemeente stelt investeringen uit of af, bijvoorbeeld in nieuw beleid
- e) Onze gemeente stelt haar ambities in de grote opgaven bij, bijvoorbeeld in de energietransitie
- f) Onze gemeente bezuinigt op het eigen apparaat
- g) Onze gemeente voert stelselwijzigingen door, zoals het instellen van kapitaallastenreserves en het wijzigen van afschrijvingstermijnen
- h) Onze gemeente verhoogt de belastingen en/of tarieven extra (dus met meer dan de reguliere stijging)
- i) Anders

Vraag 1f

Bij welk(e) beleidsterrein(en) ligt de oorzaak (zoals lastenstijging en/of lagere baten) dat het voor uw gemeente nodig is om nieuwe ingrepen te doen in de meerjarenraming 2027-2029? *(Meerdere antwoorden mogelijk)*

- a) Veiligheid
- b) Verkeer en vervoer
- c) Economie
- d) Onderwijs
- e) Sport, cultuur en recreatie
- f) Sociaal domein
- g) Volksgezondheid en milieu
- h) Volkshuisvesting
- i) Bestuur
- j) Overhead
- k) Een tekort aan inkomsten

Vraag 1g

In geval uw gemeente nieuwe ingrepen doet om de meerjarenraming 2027-2029 in evenwicht te krijgen: wat is globaal de financiële omvang van de ingrepen als percentage van de begroting?

Zet de omvang van de ingrepen af tegen de omvang van de lastenraming op de begroting vóór inzet bestemmingsreserves

U kunt hieronder ofwel het precieze percentage invullen (links), ofwel één van de opties met een bereik invullen (rechts).

Als u links een percentage invult, wordt automatisch voor u een optie aangevinkt. U hoeft geen percentage links in te vullen en kunt ook alleen een optie rechts aanvinken.

2027 (V001g_1)

Procent

- a) Minder dan 1%
- b) Tussen 1% en 5%
- c) Tussen 5% en 10%
- d) Meer dan 10%

2028 (V001g_2)

Procent

- a) Minder dan 1%
- b) Tussen 1% en 5%
- c) Tussen 5% en 10%
- d) Meer dan 10%

2029 (V001g_3)

Procent

- a) Minder dan 1%
- b) Tussen 1% en 5%
- c) Tussen 5% en 10%
- d) Meer dan 10%

Vraag 2

Maakt uw gemeente gebruik van de door de notitie incidenteel/structureel verruimde mogelijkheid om onder voorwaarden het surplus van de algemene reserve in te zetten?

- a) Nee, het is niet nodig om structureel en reëel evenwicht te bereiken
- b) Nee, onze gemeente heeft onvoldoende solvabiliteit om het surplus in te zetten
- c) Ja, voor één jaar van de begroting en meerjarenraming
- d) Ja, voor twee jaar van de begroting en meerjarenraming
- e) Ja, voor meer dan twee jaar van de begroting en meerjarenraming

Vraag 3

Kunt u aangeven wat de komende jaren de vier grootste financiële uitdagingen worden voor uw gemeente?

U kunt maximaal vier opties aankruisen. Als voor uw gemeente andere antwoordoptie(s) ook een belangrijke uitdaging vormen kunt u die vermelden en toelichten in het toelichtingenveld

- a) Ontwikkelingen binnen het sociaal domein (Jeugdzorg)
- b) Ontwikkelingen binnen het sociaal domein (Wmo)
- c) Loon- en prijsontwikkeling/inflatie
- d) Arbeidsmarktkrapte
- e) Uitvoering van klimaat/duurzaamheid/energieopgaven
- f) Uitvoering van de woningbouwopgave
- g) Kapitaallasten van investeringen
- h) Lange termijn zekerheid Gemeentefonds
- i) Lokale opgaven/uitdagingen
- j) Anders

Vraag 3a

Licht a.u.b. kort toe waarom deze thema's voor uw gemeente de grootste financiële uitdagingen met zich meebrengen.

Vraag 4

Verandert uw gemeente voor de begrotingsjaren 2026-2029 het onderhouds-(streef-)niveau van de openbare ruimte (wegen, water, groen, gebouwen)?

- a) Het niveau is verlaagd
- b) Het niveau blijft gelijk
- c) Het niveau is verhoogd
- d) Anders

Vervolg vraag 4b hoeft alleen beantwoord te worden als bij vraag 4 gekozen is voor antwoord a) *Het niveau is verlaagd*, of voor antwoord c) *Het niveau is verhoogd*.

Vraag 4b

Welke maatregel(en) neemt uw gemeente?

<open vraag>

Vraag 5

Heeft uw gemeente in 2025 het gewenste onderhoudsniveau van de openbare ruimte (wegen, water, groen, gebouwen) gewijzigd, en heeft dit geleid tot een gewijzigd niveau van onderhoudslasten?

- a) Het niveau is verlaagd
- b) Het niveau bleef gelijk
- c) Het niveau is verhoogd
- d) Anders

Bij keuze voor antwoord a of c toelichten of dit heeft geleid tot een gewijzigd niveau van onderhoudslasten

Vervolg vraag 5b hoeft alleen beantwoord te worden als bij vraag 5 gekozen is voor *antwoord a) Het niveau is verlaagd*, of voor antwoord c) *Het niveau is verhoogd*.

Vraag 5b

Welke maatregel(en) heeft uw gemeente genomen?

<open vraag>

Vragen over het sociaal domein - jeugdzorg

Vraag 6

Heeft uw gemeente voldoende **data en capaciteit** om analyses te doen om grip te krijgen/houden op de ontwikkelingen in de jeugdzorg?

Bij deze vraag gaat het om data en capaciteit die nodig is om inzicht te krijgen in ontwikkelingen die spelen in de jeugdzorg, zowel beleidsmatig als financieel.

- a) Ja, onze gemeente heeft voldoende data en capaciteit voor inzicht
- b) Onze gemeente heeft op enkele onderdelen van de jeugdzorg onvoldoende data of capaciteit voor inzicht.
- c) Onze gemeente heeft op veel onderdelen van de jeugdzorg onvoldoende data of capaciteit voor inzicht.

Keuze b en c toelichten. Graag vermelden bij welk onderdeel/onderdelen van de jeugdzorg onvoldoende data of capaciteit is, en indien mogelijk waarom/wat belangrijkste hindernis is.

Vraag 6d

Heeft uw gemeente voldoende **instrumenten** om bij te kunnen sturen op de jeugdzorg?

Bij deze vraag gaat het om instrumenten die uw gemeente kan inzetten om de ontwikkelingen in de jeugdzorg bij te sturen in de gewenste richting, als dat nodig is. Denk aan afspraken maken met zorgleveranciers en andere actoren als huisartsen, gemeentelijke verordeningen, beleidsvisies, regionale afspraken, nieuwe contracten, etc.

- a) Ja, onze gemeente heeft voldoende instrumenten om bij te sturen
- b) Onze gemeente heeft op enkele onderdelen van de jeugdzorg te weinig instrumenten om bij te sturen
- c) Onze gemeente heeft op veel onderdelen van de jeugdzorg weinig instrumenten om bij te sturen. Bijsturen op de jeugdzorg is erg weerbarstig

Keuze b en c toelichten. Graag vermelden bij welk onderdeel/onderdelen van de jeugdzorg weinig instrumenten beschikbaar zijn, en indien mogelijk waarom/wat belangrijkste hindernis is.

Vraag 7

Acht u het haalbaar voor uw gemeente om met doorvoering van de maatregelen van de Hervormingsagenda Jeugd de uitgaven voor jeugdhulp binnen het meerjarig financieel kader te blijven, inclusief de extra middelen die in de Voorjaarsnota 2025 beschikbaar zijn gesteld voor gemeenten voor jeugd (zie paragraaf 3.6 Medeoverheden van de Voorjaarsnota 2025, en zie de Meicirculaire gemeentefonds 2025)?

- a) Ja, in grote mate is het financieel kader toereikend
- b) Nee, dit is voor ons niet haalbaar
- c) Het is nog onzeker of dit voor ons haalbaar is, onze gemeente is nog in het beginstadium van het uitwerken van de maatregelen
- d) Het is nog onzeker of dit voor ons haalbaar is, onze gemeente is nog bezig met het uitwerken van (een deel van) de maatregelen
- e) Het is nog onzeker of dit voor ons haalbaar is, onze gemeente heeft de meeste maatregelen gerealiseerd maar het is nog onbekend of deze voldoende effect gaan sorteren

Vraag 7a

Licht uw antwoord a.u.b. kort toe.

Vraag 8

In hoeverre helpen de extra middelen die via de Voorjaarsnota 2025 voor gemeenten beschikbaar zijn gekomen voor jeugdzorg en voor de terugval in het gemeentefonds om een sluitende begroting te kunnen opstellen **specifiek voor het jaar 2026**?

Let op, het gaat hier om de begroting 2026 en niet om de meerjarenraming.

Voor 2025 tot en met 2027 komt in totaal circa €3 mld cumulatief beschikbaar voor jeugdzorg en voor de terugval in 2026 in het gemeentefonds. Voor 2026 gaat het om €1,312 mld. Zie paragraaf 3.6 van de Voorjaarsnota 2025, en zie de Meicirculaire gemeentefonds 2025.

- a) Onze gemeente had ook zonder de extra middelen jeugdzorg een sluitende begroting in 2026
- b) Onze gemeente heeft mede door de extra middelen jeugdzorg een sluitende begroting in 2026; zonder deze extra middelen zou er geen sluitende begroting zijn
- c) Met de extra middelen jeugdzorg heeft onze gemeente nog steeds geen sluitende begroting in 2026

Vraag 9

Met welke (gemiddelde) groeivoet raamt uw gemeente de lasten op Jeugd (maatwerk en voorliggend veld) in de begroting 2026 en in de meerjarenraming 2027-2029?

Het gaat hier om de groeivoet in de begroting 2026 en om het gemiddelde van de jaarlijkse groeivoet voor de jaren 2027 t/m 2029

U kunt hieronder ofwel het precieze percentage invullen (links), ofwel één van de opties met een bereik invullen (rechts).

Als u links een percentage invult, wordt automatisch voor u een optie aangevinkt. U hoeft geen percentage links in te vullen en kunt ook alleen een optie rechts aanvinken.

Begroting 2026:

Procent

- a) kleiner of gelijk aan 3% groei tov 2025
- b) groter dan 3% maar kleiner of gelijk aan 7% groei tov 2025
- c) groter dan 7% maar kleiner of gelijk aan 10% groei tov 2025
- d) groter dan 10% groei tov 2025

Meerjarenraming:

Procent

- a) kleiner of gelijk aan 3% groei per jaar
- b) groter dan 3% maar kleiner of gelijk aan 7% groei per jaar
- c) groter dan 7% maar kleiner of gelijk aan 10% groei per jaar
- d) groter dan 10% groei per jaar

Vraag 10

In welke mate is deze groeivoet gebaseerd op ontwikkeling in prijs en volume?

- a) Voornamelijk prijseffect
- b) Vooral prijseffect en een beetje volume-effect
- c) In gelijke mate prijs- en volume-effect
- d) Vooral volume-effect en in geringe mate prijseffect
- e) Voornamelijk volume-effect

Vragen over het sociaal domein - Wmo

Vraag 11

Heeft uw gemeente voldoende **data en capaciteit** om analyses te doen om grip te krijgen/houden **op de Wmo**?

Bij deze vraag gaat het om data en capaciteit die nodig is om inzicht te krijgen in ontwikkelingen die spelen in de Wmo, zowel beleidsmatig als financieel.

- a) Ja, onze gemeente heeft voldoende data en capaciteit voor inzicht
- b) Onze gemeente heeft op enkele onderdelen van de Wmo onvoldoende data of capaciteit voor inzicht
- c) Onze gemeente heeft op veel onderdelen van de Wmo onvoldoende data of capaciteit voor inzicht

Keuze b en c toelichten. Graag vermelden bij welk onderdeel/onderdelen van de Wmo onvoldoende data of capaciteit is, en indien mogelijk waarom/wat belangrijkste hindernis is.

Vraag 11d

Heeft uw gemeente voldoende **instrumenten** om bij te kunnen sturen op de Wmo?

Bij deze vraag gaat het om instrumenten die uw gemeente kan inzetten om de ontwikkelingen in de Wmo bij te sturen in de gewenste richting, als dat nodig is. Denk aan afspraken maken met zorgleveranciers en andere actoren als huisartsen, gemeentelijke verordeningen, beleidsvisies, regionale afspraken, nieuwe contracten, etc.

- a) Ja, onze gemeente heeft voldoende instrumenten om bij te sturen
- b) Onze gemeente heeft op enkele onderdelen van de Wmo te weinig instrumenten om bij te sturen
- c) Onze gemeente heeft op veel onderdelen van de Wmo weinig instrumenten om bij te sturen. Bijsturen op de Wmo is erg weerbarstig

Keuze b en c toelichten. Graag vermelden bij welk onderdeel/onderdelen van de Wmo weinig instrumenten beschikbaar zijn, en indien mogelijk waarom/wat belangrijkste hindernis is.

Vraag 12

Verwacht uw gemeente dat komende jaren significante ingrepen nodig zijn omdat uw gemeente een kostenstijging voorziet in de Wmo die fors hoger is dan de groei van de middelen?

Voorbeelden van mogelijke ingrepen zijn bijvoorbeeld besparingen inboeken op andere onderdelen van het sociaal domein of op andere beleidsterreinen, of het verhogen van de OZB.

- a) Nee, onze gemeente voorziet per saldo geen forse kostenstijging in Wmo, of heeft mogelijkheden om die op te kunnen vangen
- b) Ja, door prijsstijgingen
- c) Ja, door volumestijging
- d) Ja, door zowel prijs- als volumestijgingen

Vervolg vraag 12b hoeft alleen beantwoord te worden als bij vraag 12 gekozen is voor antwoord b), c) of d)

Vraag 12b

Bij welk onderdeel of welke onderdelen van de Wmo voorziet uw gemeente per saldo een forse kostenstijging?

Denk bijvoorbeeld aan huishoudelijke hulp, woningaanpassingen, individuele begeleiding, beschermd wonen, of maatschappelijke opvang.

Vraag 13

Met welke groeivoet raamt uw gemeente de lasten op de Wmo (maatwerk en voorliggend veld) in de begroting 2026 en in de meerjarenraming 2027-2029?

Het gaat hier om de groeivoet in de begroting 2026 en om het gemiddelde van de jaarlijkse groeivoet voor de jaren 2027 t/m 2029

U kunt hieronder ofwel het precieze percentage invullen (links), ofwel één van de opties met een bereik invullen (rechts).

Als u links een percentage invult, wordt automatisch voor u een optie aangevinkt. U hoeft geen percentage links in te vullen en kunt ook alleen een optie rechts aanvinken.

Begroting 2026:

Procent

- a) kleiner of gelijk aan 3% groei tov 2025
- b) groter dan 3% maar kleiner of gelijk aan 7% groei tov 2025
- c) groter dan 7% maar kleiner of gelijk aan 10% groei tov 2025
- d) groter dan 10% groei tov 2025

Meerjarenraming:

Procent

- a) kleiner of gelijk aan 3% groei per jaar
- b) groter dan 3% maar kleiner of gelijk aan 7% groei per jaar
- c) groter dan 7% maar kleiner of gelijk aan 10% groei per jaar
- d) groter dan 10% groei per jaar

Vraag 14

In welke mate is deze groeivoet gebaseerd op ontwikkeling in prijs en volume?

- a) Voornamelijk prijseffect
- b) Vooral prijseffect en een beetje volume-effect
- c) In gelijke mate prijs- en volume-effect
- d) Vooral volume-effect en in geringe mate prijseffect
- e) Voornamelijk volume-effect

Vragen over andere beleidsterreinen

Woningbouwopgave

Nederland heeft tot 2035 te maken met een woningbouwopgave van ca. 100.000 woningen per jaar.

Vraag 15

Heeft uw gemeente in de begroting 2026 en de meerjarenraming 2027-2029 in toereikende mate middelen beschikbaar gesteld om de doelstellingen van de Woningbouwopgave te kunnen realiseren?

- a) Nee, want dat vraagt om inzet van eigen middelen en die zijn nodig op andere beleidsterreinen.
- b) Nee, onze gemeente heeft hiervoor enige (*overwegend*) *incidentele* lasten geraamd, maar minder dan nodig is om de doelstellingen van de woningbouwopgave te realiseren.
- c) Nee, onze gemeente heeft hiervoor enige (*overwegend*) *structurele* lasten geraamd, maar minder dan nodig is om de doelstellingen van de woningbouwopgave te realiseren.
- d) Ja, maar hiervoor zijn alleen of overwegend *incidentele* lasten geraamd. Deze ramingen volstaan voor de eerstvolgende jaren om de doelstellingen van de woningbouwopgave te realiseren.
- e) Ja, hiervoor zijn de benodigde *structurele* lasten geraamd. Deze ramingen volstaan om de doelstellingen van de woningbouwopgave te realiseren.

Vragen over uitvoeringskracht

Vraag 16

Indien bij de begrotingsuitvoering 2025, dus voor het lopende begrotingsjaar, mocht blijken dat de feitelijke realisatie achterblijft bij de ambitie die is verwerkt in de ramingen van de begroting 2025 van uw gemeente: welke oorzaak/oorzaken kunt u daarvoor benoemen?

Meerdere antwoorden mogelijk.

Het gaat bij deze vraag dus niet om achterblijvende realisatie/bijstellingen van de begroting 2025 vanuit beleidsoverwegingen, maar ten gevolge van andere oorzaken.

Het kan zijn dat de begroting 2025 ook al is ingericht op een realisatie die achterblijft bij de ambitie van uw gemeente. In het toelichtingsveld kunt u ingaan op de redenen waarom daarvoor is gekozen.

- a) Niet van toepassing (alle gewenste taken en ambities worden naar verwachting verwezenlijkt)
- b) Gebrek aan personele capaciteit binnen de eigen organisatie
- c) Gebrek aan expertise binnen de eigen organisatie
- d) Gebrek aan structurele middelen
- e) Lange termijn onzekerheid
- f) Afhankelijkheid van anderen (bijvoorbeeld capaciteit bij derden zoals zorgaanbieders)

Vervolg vraag 16b hoeft alleen beantwoord te worden als bij vraag 16 een ander antwoord is gekozen dan antwoord a) *Niet van toepassing (alle gewenste taken en ambities worden naar verwachting verwezenlijkt)*.

Vraag 16b

Op welk[e] terrein[en] slaagt uw gemeente er niet goed in om al zijn taken en ambities te verwezenlijken?

Meerdere antwoorden mogelijk.

- a) Veiligheid
- b) Verkeer en vervoer
- c) Economie
- d) Onderwijs
- e) Sport, cultuur en recreatie
- f) Sociaal domein
- g) Volksgezondheid en milieu
- h) Volkshuisvesting
- i) Bestuur
- j) Overhead

Keuze a t/m j toelichten

Vraag 17

Hoe is de personele bezetting van uw gemeente?

In het toelichtingsveld bij keuze b t/m d kunt u aangeven op welk(e) beleidsterrein(en) u de grootste krapte in personele bezetting ervaart

U kunt hieronder ofwel het precieze percentage invullen (links), ofwel één van de opties met een bereik invullen (rechts).

Als u links een percentage invult, wordt automatisch voor u een optie aangevinkt. U hoeft geen percentage links in te vullen en kunt ook alleen een optie rechts aanvinken.

Procent

- a) Alle arbeidsplaatsen in onze gemeente zijn bezet. Voor zover medewerkers vertrekken kunnen die functies vrijwel altijd binnen de gewenste periode weer opgevuld worden.
- b) Onze gemeente heeft 0 tot 5 procent van het aantal FTE niet ingevuld. Het blijkt lastig om deze vacatures op te vullen.
- c) Onze gemeente heeft 5 tot 10 procent van het aantal FTE niet ingevuld. Het blijkt lastig om deze vacatures op te vullen.
- d) Onze gemeente heeft meer dan 10 procent van het aantal FTE niet ingevuld. Het blijkt lastig om deze vacatures op te vullen.

Keuze b t/m d toelichten

Bijlage 2: Veranderingen in vragenlijst ten opzichte van enquêteonderzoek 2025

Ten opzichte van de begrotingsenquête 2024/2025 zijn deze vragen in de enquête voor 2025/2026 **toegevoegd**:

Vraag 6 – Heeft uw gemeente voldoende data en capaciteit om analyses te doen om grip te krijgen/houden op de ontwikkelingen in de jeugdzorg?

Vraag 6b – Bij welk onderdeel of welke onderdelen van de jeugdzorg heeft uw gemeente onvoldoende data of capaciteit?

Vraag 6c – Waarom is dit het geval? Oftewel: wat is de belangrijkste hindernis?

Vraag 6d – Heeft uw gemeente voldoende instrumenten om bij te kunnen sturen op de jeugdzorg?

Vraag 6e – Bij welk onderdeel of welke onderdelen van de jeugdzorg heeft uw gemeente weinig instrumenten beschikbaar om bij te sturen?

Vraag 6f – Waarom is dit het geval? Oftewel: wat is de belangrijkste hindernis?

Vraag 7 – Acht u het haalbaar voor uw gemeente om met doorvoering van de maatregelen van de Hervormingsagenda Jeugd de uitgaven voor jeugdhulp binnen het meerjarig financieel kader te blijven, inclusief de extra middelen die in de Voorjaarsnota 2025 beschikbaar zijn gesteld voor gemeenten voor jeugd (zie paragraaf 3.6 Medeoverheden van de Voorjaarsnota 2025, en zie de Meicirculaire gemeentefonds 2025)?

Vraag 7a – Licht uw antwoord a.u.b. kort toe.

Vraag 8 – In hoeverre helpen de extra middelen die via de Voorjaarsnota 2025 voor gemeenten beschikbaar zijn gekomen voor jeugdzorg en voor de terugval in het gemeentefonds om een sluitende begroting te kunnen opstellen specifiek voor het jaar 2026?

Vraag 12b – Bij welk onderdeel of welke onderdelen van de Wmo voorziet uw gemeente per saldo een forse kostenstijging?

Ten opzichte van de begrotingsenquête 2024/2025 zijn deze vragen in de enquête voor 2025/2026 **komen te vervallen**:

Vraag 8 (2025) - In hoeverre heeft uw gemeente eind 2025 een start gemaakt met het doorvoeren van maatregelen in de jeugdzorg in het kader van de Hervormingsagenda Jeugd?

Vraag 17c (2025) - Wat zijn de gevolgen voor uw gemeente van het niet geheel lukken van de ambities (bijv. m.b.t. dienstverlening)?

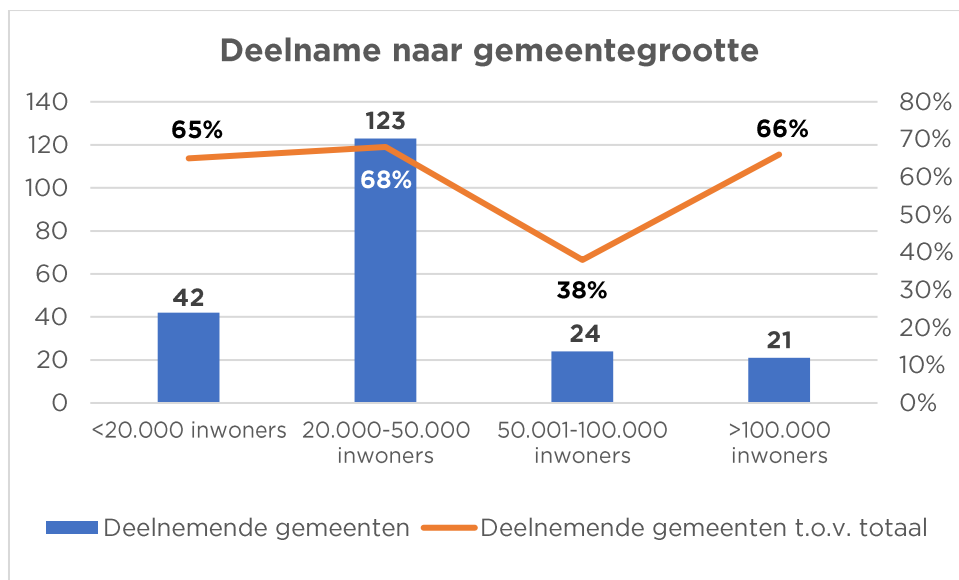
Bijlage 3: Resultaten representativiteit deelname gemeenten

Resultaten representativiteit deelname gemeenten

Om te bepalen of de 210 deelnemende gemeenten een representatief beeld geven van alle 342 gemeenten in Nederland, is er gekeken naar verschillende kenmerken van de deelnemende gemeenten en zijn deze vergeleken met de kenmerken van niet deelnemende gemeenten.

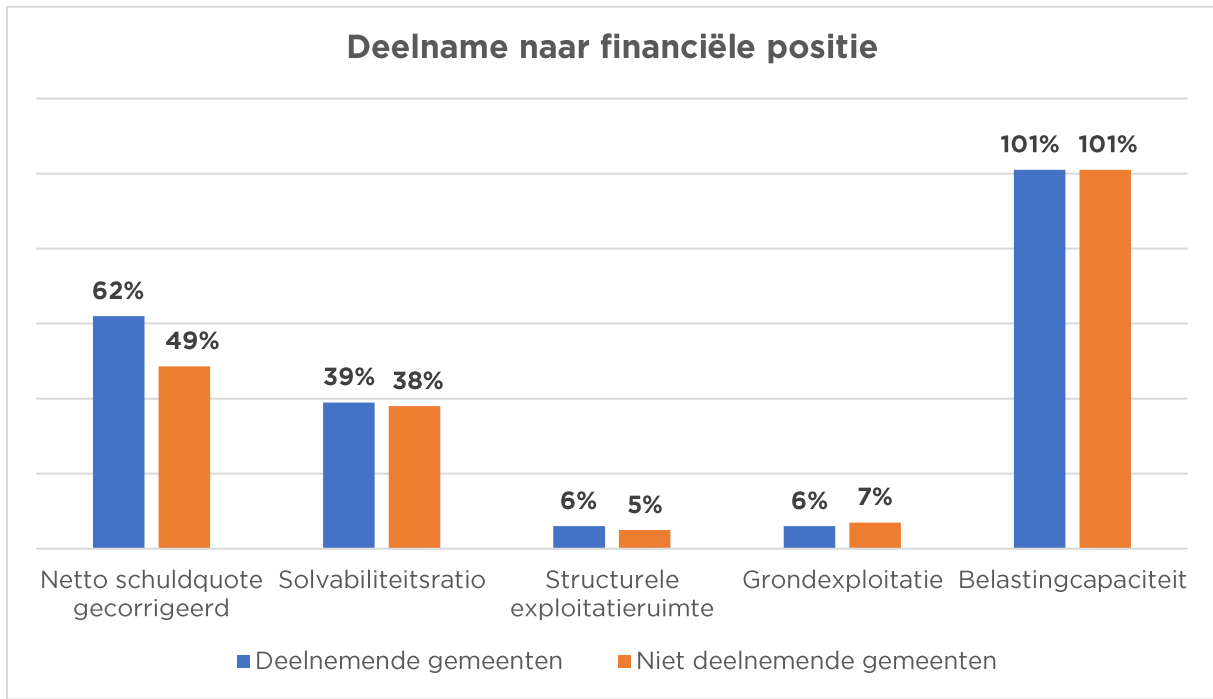
Deelname naar gemeentegrootte

Een belangrijk kenmerk van een gemeente is de grootte, ook wel gemeten door te kijken naar het inwoneraantal. In de grafiek is getoond dat het merendeel van de deelnemende gemeenten valt in de categorie 20.000-50.000 inwoners, wat tegelijkertijd 68% van het totaal aantal gemeenten in deze categorie representeert. Wat dit jaar opvalt is het relatief lage deelnamepercentage onder gemeenten met 50.001 tot en met 100.000 inwoners. Binnen deze categorie namen 24 van de 63 gemeenten deel, neerkomend op 38%. In de andere grootteklassen namen circa twee op de drie gemeenten deel.

Deelname naar financiële positie

De percentages representeren het gemiddelde percentage per kengetal voor deelnemende gemeenten en niet deelnemende gemeenten. In de grafiek is te zien dat de gemiddelde netto schuldquote significant hoger ligt onder deelnemende gemeenten (62%) dan onder niet deelnemende gemeenten (49%). Voor de overige kengetallen gelden nauwelijks verschillen tussen deelnemende en niet deelnemende gemeenten.

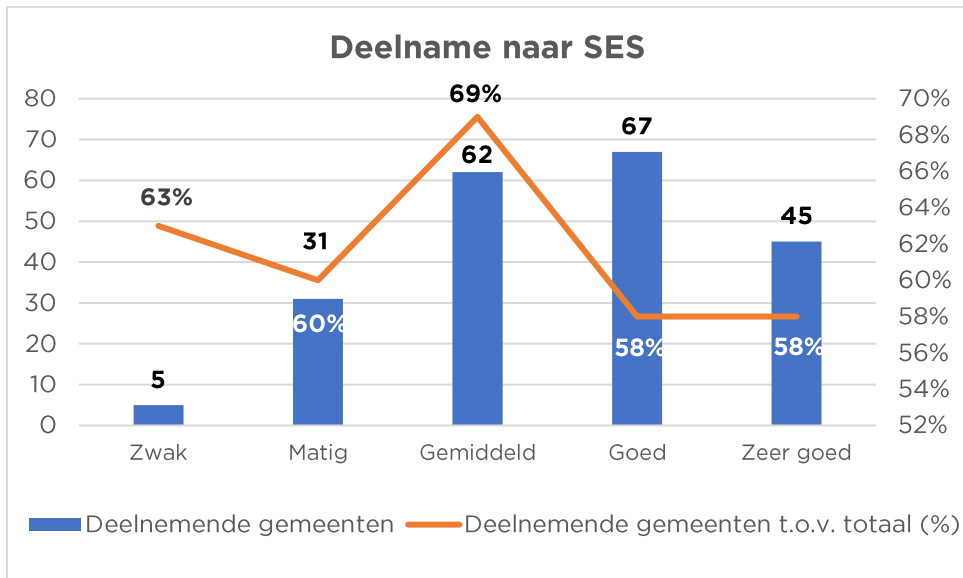

Deelname naar sociaal economische structuur

De sociaal economische structuur (SES) is ook een belangrijk kenmerk om mee te nemen in de vergelijking. De verdeling van zwak tot zeer goed is gebaseerd op de index van het CBS:

- Zwak = < -0,2
- Matig = -0,2 - 0
- Gemiddeld = 0 - 0,1
- Goed = 0,1 - 0,2
- Zeer goed = > 0,2

Voor elke categorie geldt dat minimaal 58% van alle gemeenten heeft deelgenomen, wat maakt dat de enquête op basis van de SES-score een representatief beeld geeft.

Deelname naar gebied

Er is tot slot onderzocht of er een significant verschil is op basis van het gebied waarin gemeenten zich bevinden. Meer concreet: het verschil in deelname tussen gemeenten binnen en buiten de Randstad. Hieruit komt naar voren dat de deelnamebereidheid significant hoger was in de regio (69%) dan in de Randstad (43%), hetgeen vooral te wijten is aan het relatief lage deelnamepercentage in de provincies Zuid-Holland en Utrecht (zie figuur 2 op pagina 4).

